

Hogeschool van Arnhem en Nijmegen

DORPEN AAN DE RIVIER

Een onderzoek naar behoeften rondom leven in het dorp, zorg, ondersteuning en ontmoeting in de dorpen Lith, Lithoijen, Oijen, Maren-Kessel, Teeffelen en 't Wild.

Maarten Kwakernaak
Kenniscentrum HAN SOCIAAL
Hogeschool van Arnhem en Nijmegen

In opdracht van de Gemeente Oss

DORPEN **AAN DE RIVIER**

Colofon

Een uitgave van Kenniscentrum HAN SOCIAAL
Faculteit Gezondheid, Gedrag en Maatschappij
Hogeschool van Arnhem en Nijmegen
Postbus 6960, 6503 GL Nijmegen
Email: kenniscentrum.hansociaal@han.nl

Bezoekadres: Kapittelweg 33, Nijmegen

Auteur

Maarten Kwakernaak

Interviews

Evi Borsboom

Onderzoeksbegeleiding

Annet van Someren

Studentonderzoekers

Job Dings
Kelly Lemans
William Zegers

Eindredactie

Erik Jansen & Martha van Biene

Omslag en vormgeving

Maarten Kwakernaak

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht en met financiering van Gemeente Oss en met medewerking van het Sociaal Team Oss-Noordwest.

Nijmegen, 21 maart 2016

Inhoudsopgave

1. Inleiding	5
2. Methode en werkwijze	7
3. Resultaten interviews	9
3.1 Leven in het dorp	9
3.2 Ontmoeting	13
3.3 Zorg en ondersteuning	17
4. Conclusies	22
4.1 Leven in het dorp	22
4.2 Ontmoeting	22
4.3 Zorg en ondersteuning	23
5. Vraagpatronen	25
6. Resultaten bewonersbijeenkomsten: van vraagpatronen naar actie	28
6.1 Zorg en ondersteuning	28
6.2 Leven en ontmoeten in het dorp	32
Bijlage 1: interview guide	35
Bijlage 2: uitleg analysemethode	38
Bijlage 3: Samenvatting rapport 'Lith Ouderenproof' (2005, auteur onbekend)	44
Referenties	46

1. Inleiding

De laatste jaren is er veel veranderd rondom zorg en ondersteuning. De gemeente heeft omvangrijke, nieuwe verantwoordelijkheden gekregen en heeft minder te besteden. Ook van burgers wordt steeds meer verwacht wat betreft zorg en ondersteuning. Ouderen en hulpbehoevenden blijven langer thuis wonen. Intramurale zorg maakt plaats voor zorg aan huis, en er wordt een groot beroep gedaan op de zelfredzaamheid van inwoners en hun sociale netwerk. Professionals krijgen daarbij een nieuwe rol: de kanteling moet ervoor zorgen dat zij burgers begeleiden in het versterken van de eigen kracht.

Inwoners van dorpen komen voor grote uitdagingen te staan omdat de vergrijzing daar vaak sterker is dan in de stad, en er tegelijkertijd steeds meer voorzieningen de deuren sluiten. De gemeente Oss speelt in op deze ontwikkelingen. In de gemeente zijn Wijkpunten opgezet en er zijn Sociale Teams ingericht. Samen met inwoners willen zij de kwaliteit van leven behouden en verbeteren. Voor alle inwoners van de gemeente Oss is het van belang dat zij de Sociale Teams kunnen vinden, en dat de teams kennis hebben van de behoeften die zij hebben¹. Alleen dan kunnen de teams de inwoners goed van dienst zijn. De Sociale Teams willen daarnaast meer samenwerken met verenigingen, clubs en vrijwilligersorganisaties die midden in de samenleving staan en ook met informele netwerken van burgers.

De gemeente Oss bestaat uit 22 kernen en vijf Sociale Teams staan klaar voor alle inwoners van deze kernen. Tot nu toe vinden de teams nog niet in alle kernen aansluiting. Met meer kennis over identiteit en behoeften binnen de dorpen hopen de Sociale Teams beter aan te kunnen sluiten op de identiteit van de dorpen en meer inspelen op de krachten en behoeften die er zijn. Zo willen zij komen tot betere samenwerking met de inwoners en informele netwerken. Daarbij draait het om zorg, ondersteuning, ontmoeting, eenzaamheid en bereikbaarheid van voorzieningen. Er wordt gestart met het Sociaal Team Oss-Noordwest. Dit team vormt de toegang tot zorg en ondersteuning in de wijk Oss-Noordwest en de dorpen in de voormalige gemeente Lith: Lith, Lithoijen, Maren-Kessel, Oijen, Teeffelen en 't Wild. In het onderzoek is aandacht voor alle inwoners: van gezinnen met kinderen tot zelfstandig wonende ouderen. De volgende onderzoeksvraag staat centraal: *Welke wensen, behoeften en capaciteiten hebben inwoners van de dorpen Lith, Lithoijen, Maren-Kessel, Oijen, Teeffelen en 't Wild in de gemeente Oss op het gebied van wonen, welzijn, ontmoeting, zorg en aanverwante levensgebieden?*

In dit onderzoek zijn studenten en onderzoekers van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen en leden van het Sociaal Team op zoek gegaan naar de behoeften, wensen, eisen en krachten van de inwoners van de dorpen. Dit onderzoek beoogt dat de Sociale Teams en de inwoners van de dorpen elkaar nader leren kennen. Kennis en

---

¹ Het lectoraat werkt vanuit het beginsel van behoeftelogica's: wat hebben inwoners nodig (*needs*), wat willen zij (*wants*), wat eisen zij (*demands*) en wat willen/kunnen zij bijdragen (*competences*). Biene, M. van, & Jansen, E. (2011). *Behoeftelogica vraagpatronen*. Nijmegen: Hogeschool van Arnhem en Nijmegen.

begrip van cultuurverschillen en vraagpatronen kunnen bijdragen aan de verweving van formele en informele ondersteuningsstructuren. De Sociale Teams sluiten aan bij enkele interviews, zodat zij zelf de verhalen uit eerste hand kunnen meekrijgen, en de narratieve gesprekstechniek kunnen observeren. In de vorm van huisbezoeken zijn open interviews gehouden met 54 inwoners van de dorpen. Vervolgens zijn twee bijeenkomsten georganiseerd, waarbij inwoners, professionals, gemeente, vrijwilligers, onderzoekers en studenten met elkaar in gesprek gingen. Samen is verder betekenis gegeven aan de resultaten en eerste stappen zijn gezet tot vervolgacties.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt de methode en werkwijze van onderzoek toegelicht. In hoofdstuk 3 zijn de resultaten van de interviews beschreven. In hoofdstuk 4 zijn de conclusies van de interviews te vinden. In hoofdstuk 5 zijn vraagpatronen (overstijgende inzichten) uit de gesprekken beschreven. In hoofdstuk 6 zijn de resultaten van de dorpsbijeenkomsten te vinden, waaraan in totaal bijna 200 inwoners deelnamen.

2. Methode en werkwijze

Vraagpatronenonderzoek

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van de methode vraagpatronenonderzoek. Deze methode werd eerder toegepast bij de analyse van narratieve gegevens in onderzoek in de sectoren wonen, welzijn en zorg (zie bijvoorbeeld Van Biene et al., 2008; Meesters, Basten & Van Biene, 2012; De Kam et al., 2012; Janssen, et al., 2013). Met behulp van een open interviewmethode werden zogeheten narratieve gegevens verzameld. Narratieven zijn alle gegevens in proza die niet voortkomen uit gesloten vragen of vragen die korte antwoorden vereisen. Ze gaan over biografische bijzonderheden van gebeurtenissen zoals ze verteld worden door degenen die ze hebben meegemaakt. Narratieven bevatten doorgaans een plot of ontwikkelingsverloop en een opeenvolging van voor de respondent betekenisvolle gebeurtenissen. Bij interviews gericht op narratieven is het dan ook van belang mensen uit te nodigen om te vertellen over hun ervaringen ten aanzien van een of enkele globale onderwerpen die de interviewer aan de orde wil stellen. De interviewvragen zijn te vinden in bijlage 1.

In de methode worden segmenten van open interviews met respondenten gecodeerd met behulp van een analysesysteem. Aan de hand van de interpretatie van de segmenten in deze analyse worden vraagpatronen geïdentificeerd. De rationale voor toepassing van een narratieve analysemethode is dat daarmee inzicht wordt verkregen in hoe betrokkenen in hun eigen taalgebruik (zowel qua vorm als inhoud) beschrijven welke wensen zij hebben, waar zij behoeften aan hebben en op welke manier zij hun capaciteiten kunnen inzetten in de samenleving.

In dit onderzoek zijn 54 personen geïnterviewd in 48 interviews. In zes interviews nam een echtpaar gezamenlijk deel. Deze selectie van respondenten is tot stand gekomen in samenwerking met het Sociaal Team Oss Noordwest en de Gemeente Oss. Deze geïnterviewde personen voldeden allen aan de volgende eisen:

- Persoon is woonachtig in Lith, Lithoijen, Maren-Kessel, Oijen, Teeffelen of 't Wild.
- Persoon is bij start onderzoek 18 jaar of ouder.

Tabel 1: respondenten

Woonplaats	Aantal deelnemers (n=54)	Leeftijdscategorie	Aantal deelnemers (n=54)
Lith	13	18-34	6
Lithoijen	20	35-54	11
Oijen	8	55-79	29
Maren-Kessel	9	80 en ouder	2
Teeffelen	3	Onbekend	6
't Wild	1		

In twee actiegerichte bijeenkomsten heeft een dialoog plaatsgevonden over de resultaten van de interviews. Daarbij is gezocht naar breed gedragen oplossingen. Deze verwerkingslag met en door betrokkenen kenmerkt het praktijkgerichte aspect van het onderzoek en vormt een opmaat voor daadwerkelijke praktijkverbetering. De interviews zijn geanalyseerd middels een beproefde analysemethode, die aansluit op narratieve interviews. Deze werkwijze is beschreven in bijlage 2. De dataverzameling heeft plaats gevonden van mei tot en met december 2015. De bijeenkomsten vonden plaats in Maren-Kessel op 14 januari 2016 en in Oijen op 21 januari 2016. Alle huishoudens van de dorpen zijn uitgenodigd voor deze bijeenkomsten. In Maren-Kessel namen er 70 inwoners uit Maren-Kessel, Lith en 't Wild deel. In Oijen namen er circa 110 inwoners uit Lithoijen, Oijen en Teeffelen deel.

3. Resultaten interviews

In dit hoofdstuk worden de resultaten van 48 interviews beschreven van inwoners van de dorpen Lith, Lithoijen, Maren-Kessel, Oijen, Teeffelen en 't Wild. De resultaten zijn opgedeeld in de thema's "leven in het dorp" (§4.1), "ontmoeting" (§4.2) en "zorg en ondersteuning" (§4.3). In de tekst zijn letterlijke citaten opgenomen uit de interviews. Aan het eind van elke paragraaf zijn een aantal aanvullende citaten te vinden. Onderstaande teksten beschrijven de perspectieven op de thema's zoals die in de interviews met inwoners naar voren kwamen.

3.1 Leven in het dorp

Het leven in de dorpen verandert. Net als in andere dorpen in Nederland neemt het aantal oudere inwoners toe, terwijl jongeren richting de stad verhuizen. Van de ouderen wordt verwacht zij langer zelfstandig thuis blijven wonen. Met het vertrek van winkelvoorzieningen en de afnemende rol van de kerk in de dorpsgemeenschap staan de inwoners voor uitdagingen.

3.1.1 De kernkwaliteiten

De inwoners van de dorpen hechten hoge waarde aan hun woonplaats. Mensen die in de dorpen geboren zijn, willen er het liefst nooit weg. Mensen die er zijn komen te wonen, vinden er kwaliteiten die zij in andere plaatsen niet vinden. De karakteristieke kleine straatjes en oude huizen geven de dorpen een uniek karakter. De kernen bieden voor haar inwoners rust, veiligheid en ruimte, met de geborgenheid en sociale controle van een dorp. Ook jongere inwoners erkennen deze kwaliteiten. Een jonge inwoner van Teeffelen vindt de rust in haar dorp zowel een voor- als een nadeel: hoewel je voor uitgaansgelegenheden het dorp uit moet is het fijn dat je 's avonds rustig en veilig rond kan lopen.

"Ja nou de rust, terwijl je toch vlakbij alles bent. Het is wel chill vind ik want ja, er zijn natuurlijk geen uitgaansgelegenheden hier. Dus 's avonds dan kan je ook gewoon rustig slapen, er gebeurt bijna niks hier. Dus op zich is het ja, ook een voordeel en ook een nadeel zeg maar." (Inwoner Teeffelen)

3.1.2 Winkelvoorzieningen

Het dorp Lith heeft als enige van de dorpen een relatief hoog, doch beperkt voorzieningenniveau. Bewoners geven aan grote waarde te hechten aan het gemeenschapshuis, de bibliotheek en de kleine supermarkt. Ook zijn er een drogisterij, pizzeria, pinautomaat en kroeg en een aantal andere winkels. Alleen voor kleding is er weinig aanbod. Waar Lith nog een aantal voorzieningen heeft, hebben de andere dorpen dit nauwelijks of niet.

Kiezen voor wonen in het dorp betekent ook kiezen voor afstand tot winkelvoorzieningen. Een hoog voorzieningenniveau is niet vanzelfsprekend in het dorp, vinden de inwoners, en het wordt door hen geaccepteerd dat zij moeten reizen voor winkels en gemeentelijke voorzieningen.

"En dat calculeer je in, die afstanden gaan op een gegeven moment in je ritme zitten. Dat is geen belemmering. Het dorp heeft zoveel dingen te bieden waardoor je dat gemis wel kan compenseren." (Inwoner Lithoijen)

Inwoners erkennen ook dat het verdwijnen van winkelveorzieningen te wijten is aan het gebrek aan gebruik door henzelf. 's-Hertogenbosch en Oss dienen als voorzieningshart van de dorpen, terwijl inwoners van Lith, Maren-Kessel en Lithoijen ook gebruik maken van winkels in Lith.

“Dat zou de grootste flauwekul zijn, als hier een supermarkt zou zijn. Ja, weet je wel. Dan gaan we een keertje boodschappen doen. Maar voor de rest, toch altijd waar het het goedkoopste is. Al moet ik er twintig kilometer voor rijden. Dus van mij hoeven hier geen winkels. In Lith zit natuurlijk wel van alles dus dat pak je wel eens mee” (Inwoner Maren-Kessel)

Voor mensen die minder mobiel zijn, is het soms lastig om aan hun boodschappen te komen. Toch vinden zij uiteenlopende oplossingen. Sommigen laten boodschappen bezorgen aan huis, een optie die steeds betaalbarer is geworden volgens de inwoners. Voor mensen met beperkte mobiliteit is er vanuit RIGOM een boodschappendienst die door ouderen gebruikt kan worden. In Oijen en Teeffelen is de rijdende winkel voor sommigen een uitkomst. Deze rijdt één keer in de week door het dorp.

3.1.3 Mobiliteit en bereikbaarheid van voorzieningen

Inwoners van de dorpen maken met name gebruik van voorzieningen in Oss en 's-Hertogenbosch. Bereikbaarheid van deze voorzieningen is daarom van groot belang: als er geen voorzieningen lokaal aanwezig zijn, moet je er wel toegang toe hebben. De inwoners zijn daarvoor sterk afhankelijk van de auto. Voor de meeste inwoners is dit een gegeven, waar zij aan gewend zijn. Een inwoner vertelt dat voor zijn gezin voorzieningen goed bereikbaar zijn, omdat er voor elk gezinlid een auto beschikbaar is. Heeft iemand niet de financiële middelen, de leeftijd, of de lichamelijke of geestelijke capaciteiten om auto te rijden, ontstaat er echter een probleem: zonder auto is het moeilijk leven in het dorp. Als je in het dorp minder mobiel wordt, verlies je ook een deel van je vrijheid, stellen verschillende inwoners. De mogelijkheden om het dorp uit te komen zijn dan beperkt.

“Iemand die slecht ter been is, half 5 en het is in de winter donker, die gaat echt niet... Plus de laatste bus vertrekt om half 6 's avonds en dan zit je geïsoleerd. Dat vind ik een groot nadeel van het wonen hier.” (Inwoner Lithoijen)

Dit geldt niet alleen voor ouderen of financieel kwetsbare inwoners, maar ook voor jongeren die nog geen auto mogen rijden. Hoewel er in Lith basis winkelveorzieningen en in Lith, Lithoijen, Maren-Kessel en Oijen basisscholen zijn, zorgt de afstand tot voorzieningen ervoor dat jongeren sterk afhankelijk zijn van hun ouders.

“Maar ik heb het idee dat bij ons in het dorp heel veel ouders gewoon aan het taxiën zijn. En eh, ja ik merk, ik denk dat voor de jeugd zou er nog wel iets meer mogen komen. En ook wil je het aantrekkelijk houden.” (Inwoner Maren-Kessel)

Het ontbreken van frequente verbindingen met openbaar vervoer is voor veel inwoners een probleem of een zorg van de toekomst. Hoe kom je nog bij het ziekenhuis, als iemand te oud is om auto te rijden? En hoe komen kinderen veilig op school, als die school ver weg is en er geen bussen rijden? De bus die door de dorpen rijdt,

komt alleen 's ochtends en 's avonds, en stopt alleen op de dijk. Met slecht weer is de bus soms ook vol, waardoor je er eigenlijk niet op kunt rekenen. Mensen die slecht ter been zijn, geven aan dat een bushalte beneden aan de dijk een uitkomst zou zijn. Een basisniveau van bereikbaarheid tot voorzieningen is voor de inwoners voorwaarde om tot latere leeftijd in het dorp te blijven.

“Maar dan heb ik nog een auto maar er zijn veel mensen hier in het dorp die daar echt op misgrijpen. En toch ook echt een stuk moeten lopen om naar een bushalte te kunnen.” (Inwoner Lithoijen)

Met name jongeren gebruiken de fiets om het dorp in en uit te komen. Omdat de route richting Oss en 's-Hertogenbosch grotendeels onverlicht is, wordt deze vooral 's avonds als onveilig wordt ervaren. Ook voor ouderen zijn de straten niet overal veilig: aflopende bermen en slechte verlichting zorgen ervoor dat ouderen zeker 's avonds de weg liever niet op gaan met de fiets.

Half december 2015 is er een buurtbusservice gestart in de dorpen. Dit initiatief – geïnitieerd door de dorpsraad van de 6 dorpen – zal in ieder geval gedeeltelijk tegenmoet komen aan deze behoefte. Deze service – die afhankelijk is van vrijwillige chauffeurs – rijdt overdag door de dorpen, op doordeweekse dagen en op zaterdag. Daarnaast is er door de dorpsraad besproken of sociale media ingezet kunnen worden, waar mensen kunnen aangeven als zij 's avonds het dorp uit willen. Meerijden met buurtgenoten gebeurt al geregeld, maar dit zou volgens de initiatiefnemers de vraag (*ik wil ergens heen*) en het aanbod (*ik heb plaats in de auto*) dichter bij elkaar kunnen brengen.

3.1.4 Openbare ruimte

Sinds een aantal jaar vallen de dorpen – samen de voormalige gemeente Lith – binnen de gemeente Oss. De inwoners geven aan niet veel te merken van de veranderingen. Enkele inwoners geven aan dat zij niet goed weten waar zij terecht kunnen met vragen over de openbare ruimte na de herindeling. Waar zij in de voormalige gemeente Lith een bekend gezicht kenden wie zij konden aanspreken, is de afstand tot de gemeente in letterlijke en figuurlijke zin toegenomen. Met name inwoners van Lith geven aan dat het sluiten van het gemeentehuis in Lith een achteruitgang is in toegankelijkheid van de gemeente. Toch zien de meesten de herindeling meer als een vooruitgang dan een achteruitgang. Het groenonderhoud en reiniging van openbare ruimte is namelijk sterk verbeterd sinds de gemeentelijke herindeling, melden verschillende inwoners.

“We hebben wel een schoner dorp en alles wordt beter bij gehouden. Dus daar kan ik alleen maar een pluim voor aan Oss geven. Ik had nooit verwacht dat ik die nog eens aan Oss zou geven, dat doen ze echt heel goed. [...] Als het een rotzooi is dan wordt het minder leuk, maar Oss doet er wel alles aan!” (Inwoner Lithoijen)

In Lith bestaan desondanks zorgen over een gedeelte van het centrum. Deze zou door slecht onderhoud inmiddels verpauperd zijn.

“En dat ding [in centrum Lith] zie je met de week slechter worden. [Je ziet het] helemaal verpauperen. En het is hartje centrum. [...] En daar krioelt de jeugd bij elkaar. En die kliederen alles onder. [...] Herrie, er wordt gedeald, dat weet ik. Alcohol. (Inwoner Lith)

3.1.5 Jongeren in het dorp

Voor de toekomst van de dorpen zijn jongere inwoners van groot belang. Inwoners maken zich zorgen over de beperkte aanwas en het vertrek van jongeren. In Lithoijen zijn er de afgelopen jaren woningen gebouwd gericht op starters, maar in de andere dorpen spreekt men zorgen uit over het gebrek aan betaalbare woningen voor jonge inwoners. De jongeren die *willen* wonen in de dorpen, moeten daar wel de kans voor krijgen, stelt een inwoner van Lithoijen: *“Maar als je dus de leefbaarheid in het dorp in stand wil blijven houden zou je dus moeten beginnen met te zorgen dat in ieder geval de jeugd hier kan blijven wonen als ze dat willen”*. Ook de grote afstand tot voorzieningen zou voor jonge gezinnen een drempel vormen om hier te (blijven) wonen.

Overige kenmerkende citaten ten aanzien van ‘leven in het dorp’

“Ja, omdat het zo rustig is. Je hebt er verder ook niet echt te maken met dingen. In Oss ofzo is het er weer heel druk en heb je te maken met dingen die er gebeuren. In Lith is het gewoon veel rustiger en vrediger, dat vind ik fijn.” (Inwoner Lith)

“Dat niet, maar ja ik vind het wel heel fijn dat er een gemeenschapshuis zit en een bibliotheek en een kroeg, want als dat, net als Teeffelen en Lithoijen, nee dat zou ik niet willen. Ik vind het wel heel fijn dat je hier gewoon op en neer kan lopen voor een boodschap en niet helemaal naar Oss hoeft.” (Inwoner Lith)

“Ik fietste vroeger vaak naar Oss en dan deed ik er ongeveer twintig minuten over, maar als je gewoon rustig fietst. Ja, dan moet je naar Oss en daar is wel alles. Maar hier verder wat dat betreft...maar ja dat is ook een kwestie van wennen. Meeste mensen hebben een diepvries. En een koelkast en als je een keer in de week boodschappen hebt...” (Inwoner Lithoijen)

“Als je alleen maar afhankelijk bent van het openbaar vervoer, ben je bijna gehandicapt.” (Inwoner Maren-Kessel)

“Nou het is toch wel heel erg dichtbij, Den Bosch. Echt binnen 5 minuten zijn we bij de supermarkt of bij de basisschool. [...] Met een jong gezin heb je toch altijd twee auto’s, dus je bent overal eigenlijk zo.” (Inwoner ‘t Wild)

Ja, auto. Zonder auto ben je in ehm, ben ik misschien nog minder sterk in dan mijn vrouw, want mij vrouw zegt als ik geen auto hebt hier dan ben je gewoon verloren. Dan kun je net zo goed dood gaan. Daar heb je niks aan. (Inwoner Oijen)

“Dus dat is wel lastig om naar school te gaan. Want ik zit nu in Den Bosch op school en dan moet ik eigenlijk steeds met de auto omdat het met de bus gewoon niet haalbaar is. [...] Net zoals de ouderen die kunnen eigenlijk niet meer weg zou maar zeggen uit Maren-Kessel. Dus als dat beter zou kunnen, dat is wel fijn. (Inwoner Maren-Kessel)

3.2 Ontmoeting

3.2.1 Verenigingsleven

Het verenigingsleven is de ruggengraat van de dorpsgemeenschappen. Het zorgt ervoor dat er een aantal belangrijke tradities en activiteiten in het dorp leven. Met name in Lithoijen geven mensen aan dat er veel georganiseerd wordt. Ook in Maren-Kessel is een bloeiend verenigingsleven waar vanuit allerlei activiteiten georganiseerd worden als een wandeltweedaagse, Halloweenavond, bingomiddagen en atletiekavonden. Het gemeenschapshuis biedt onderdak aan vele initiatieven. In Teeffelen en in 't Wild zijn de jaarlijkse dorpsfeesten belangrijke tradities.

“Wat heel belangrijk is, is elk jaar een dorpsfeest. Er wordt een tent opgezet daar midden op de straat en dan wordt eigenlijk helemaal, gewoon het hele dorp afgesloten. Het doorgaande verkeer. En dan hebben we met zijn allen een dorpsfeest.” (Inwoner Teeffelen)

De Katholieke Bond voor Ouderen wordt vaak genoemd als belangrijke organisatie ten aanzien van de verbinding tussen ouderen. Inwoners van de dorpen geven wel aan dat het steeds moeilijker wordt de verenigingen levendig te houden en opvolgers te vinden voor organisatie van activiteiten. Waar met name in Lithoijen het verenigingsleven bloeit, staat het in Lith onder druk. Inwoners blikken met weemoed terug op tijden waarin activiteiten een belangrijkere rol speelden in het dorp. Evenementen uit het verleden zijn nog lang niet vergeten, maar wanneer een generatie stopt met organiseren, wordt het soms niet meer opgepakt door een jongere groep. In een vergrijzend dorp is dat voor de bewoners een zorg.

“Maar toen we hier kwamen wonen, [waren er] de Lithse Maasfeesten. Dat was met Hemelvaart. Grote jaarmarkten en muziek en het hele dorp was afgesloten en stond vol met kramen en er was een Lithse bakfietsenrace. Eén keer per jaar. Dan kwamen ze uit heel het land hier met bakfietsen racen. 's Morgens een soort tijdrit met bakfietsen en van die transport fietsen. En dat is nu allemaal weg.” (Inwoner Lith)

De tradities die in stand gebleven zijn, zijn volgens de inwoners erg belangrijk voor het dorp en de dorpsidentiteit. Een inwoner van Lith vertelt dat zij vooral met kermis en carnaval het dorp bijeen ziet komen: *“dan voel ik wel een sterke band met de andere mensen uit Lith. [...] Het dorpsgevoel ja.”* Het vinden van nieuwe leden is voor de verenigingen een uitdaging. Soms hebben mensen wel interesse, maar nemen de stap niet om daadwerkelijk deel te nemen. Inwoners geven aan terughoudend te zijn, omdat het mogelijk teveel verplichtingen met zich zal meebrengen.

Voor mensen die 'nieuw' zijn in het dorp is het niet altijd gemakkelijk om aansluiting te vinden bij de gemeenschap. Aan de ene kant geven nieuwe inwoners aan dat de gemeenschap niet altijd openstaat voor buitenstaanders. Aan de andere kant stellen inwoners die al langer in het dorp wonen dat nieuwe inwoners zich ook vrijwel nooit aanmelden voor verenigingen. Mogelijk speelt het een rol dat nieuwe inwoners geen inzicht hebben in het aanbod van verenigingen en clubs in de dorpen, en dat ontmoeting buiten de verenigingen weinig plaatsvindt. Inwoners die actief zijn in het verenigingsleven geven op hun beurt aan dat het lastig is nieuwe inwoners te betrekken. Er is veel aanbod, maar hoe bereik je mensen en hoe enthousiasmeer je ze voor

bestaande verenigingen? Dit verschilt overigens wel per buurt binnen de dorpen. In Kessel is bijvoorbeeld veel ontmoeting binnen de wijk, maar in Maren verloopt dat moeizamer. Juist in Maren wonen veel 'nieuwkomers'. Een respondent merkt op dat de drempel voor kennismaken met een vereniging wat hoger is voor alleenstaanden. Je stapt er niet zomaar op af. Het is aannemelijk dat juist alleenstaanden behoefte hebben aan aansluiting bij de dorpsgemeenschap.

"Ik denk ja, misschien is dat wel leuk, maar ja. Ik heb tot nu toe nog allemaal rotsmoesjes om donderdagavond niet in die auto te stappen om daar heen te rijden." (Inwoner Lith)

3.2.2 De kerk

De katholieke kerk heeft traditioneel een belangrijke rol in de dorpen. Het kerkgebouw is nog altijd het symbool van de dorpen, maar heeft een steeds kleinere rol in het dorpsleven. Elk jaar neemt het aantal bezoekers af.

"[Als] kerk heb je bestaansrecht als er mensen in zitten. We hebben een prachtige kerk, die hebben we gerestaureerd, vorig jaar nog een miljoen ingestopt, twee jaar terug. Een prachtige kerk, maar er zitten allemaal oudjes in en elke maand valt er eentje weg. En er komt haast niks voor terug." (Inwoner Lithoijen).

Meerdere inwoners benadrukken het verlies aan sociale contacten en binding in het dorp door deze afnemende rol van de kerk. Een voorbeeld dat genoemd wordt, is dat de pastoor voorheen langsging bij nieuwe inwoners. Een nieuwe inwoner kon op deze manier kennismaken met het dorp en de dorpsgemeenschap, iets wat nu niet meer voorkomt. In Lithoijen wordt de contactgroep van de parochie wel genoemd als aanspreekpunt voor mensen die mogelijk eenzaam zijn. Zij bezoeken nog altijd mensen in het dorp die daar behoefte aan hebben.

'Toevallige' ontmoeting

Zoals gezegd is het verengingsleven voor de dorpen van vitaal belang. Enerzijds zorgt dit voor veel verbinding tussen mensen binnen het dorp. Anderzijds bestaat contact met name tussen leden van een vereniging. Mensen die geen aansluiting willen of kunnen vinden bij een vereniging missen daarom een belangrijk deel van het dorpsleven. Inwoners geven aan dat er in de buurt wel met elkaar gesproken wordt, maar dat je niet snel over de vloer komt bij de burens.

"Want ze komen, ik dacht in een dorp, zo was het vroeger altijd, dan liep je bij elkaar zo naar binnen hè. Dat doen ze hier niet. Doen ze echt niet. [...] Dan kunnen ze rustig drie kwartier gaan staan kletsen daar in die voortuin. Als ik dan zeg van goh zullen we even naar achter, zullen we even een kopje koffie of thee gaan drinken? Nee, nee, nee geen tijd." (Inwoner Oijen)

'Ontmoeting zonder lidmaatschap', of ongedwongen ontmoeting vindt door het lage voorzieningenniveau weinig plaats. Waar in Lith rondom de winkel men elkaar 'toevallig' ontmoet, gebeurt dit in de andere dorpen maar weinig. Een inwoner van Oijen spreekt van 'sociale nood', door het gebrek aan los contact. Met het verdwijnen van winkels uit de kernen, verdwijnt ook een deel van deze ongedwongen ontmoeting. De scholen en sportvelden dienen naast hun primaire functie ook als belangrijke ontmoetingsplaats. In de eerste plaats voor schoolgaande jeugd, maar ook voor dorpsgenoten met kinderen die elkaar rondom de school en

sportvelden ontmoeten. Het meervoudige belang van het behoud van scholen en sportverenigingen in de dorpen is volgens de bewoners van groot belang.

“Maar zo’n school is wel redelijk belangrijk voor zo’n dorp merk ik. He? Het is toch een beetje centrum punt he? Waar mensen elkaar ontmoeten. Ehm, waar mensen elkaar ook van kennen. [...] Ja de voetbalvereniging is wel het grootste eh, meetingpoint zeg maar.”
(Inwoner Maren-Kessel)

Meerdere respondenten geven aan dat er behoefte bestaat aan een ontmoetingsplaats waar je terecht kunt voor een kopje koffie en gezelligheid, zonder daarbij zich te hoeven binden aan de activiteiten van een vereniging. De inwoners hebben er echter twijfels over of er voldoende draagvlak zal zijn voor een dergelijke voorziening.

“[...] dus echt wel een beetje en probleem is van mensen die iets willen. Dat je niet een, een plek hebt waar je gewoon een kop koffie kan drinken en, want het café is natuurlijk pas om vijf uur open geloof ik of zo, als dat door de weeks al open gaat, dat weet ik niet eens want ik ben niet echt een caféganger.” (inwoner Maren-Kessel)

3.2.3 Eenzaamheid

Over het onderwerp eenzaamheid wordt niet veel gesproken. Wel geven mensen aan dat zij niet goed weten wat zij moeten doen, wanneer zij opmerken als iemand anders eenzaam is. Ook is het soms moeilijk te signaleren.

“Ja, vaak eh kom je er niet achter hé, weet je niet. Mensen laten dat toch ook niet merken of dat ze eenzaam zijn? Dat is het punt juist, mensen laten het gewoon niet merken. Als ze meer behoefte hebben of dat ze, ja, zich alleen voelen. Kijk ik ken er genoeg hier in het dorp. Ze zijn er natuurlijk, maar niet iedereen eh. Van sommige weet je het wel, maar andere weet je het gewoon niet precies.” (Inwoner Oijen)

Een inwoner uit Lithoijen die door zijn handicap grotendeels aan huis gebonden is, vertelt dat hij wel contacten heeft, maar dat hij soms op zoek is naar een goed gesprek. Als hij buiten is, zeggen anderen hem wel gedag, maar het komt zelden tot een goed gesprek. Een andere inwoner geeft aan dat het lastig kan zijn te aarden als nieuwkomer in de dorpen:

“En ik denk dat als je als buitenstaander erin wil komen dat je dan op het begin best eenzaam kan zijn, dat het moeilijk is om binnen die groep te komen.” (Inwoner Oijen)

Het valt op dat eenzaamheid niet alleen een thema is onder ouderen. Zo geeft een alleenstaande moeder aan dat zij eenzaamheid ervaart sinds zij met haar kinderen in één van de dorpen woont. Zij kan moeilijk het huis uit, omdat zij moet zorgen voor haar kinderen. Zij geeft aan hierdoor geen aansluiting te vinden bij het dorpsleven.

Overige kenmerkende citaten ten aanzien van 'ontmoeting'

"Ja, en we hebben dan die friettent daar kan je ook koffie drinken, en daar zitten wel regelmatig mensen die eh, het is niet altijd open maar er zitten wel regelmatig te beppen zeg maar [...] maar eh ik denk als je dan een heel klein supermarktje en een heel klein koffiehokje erbij dat dat wel iets is wat mensen willen."
(inwoner Oijen)

Maar het is wel over het algemeen clubgebonden. Maar doordat er maar weinig voorzieningen zijn.. er zijn er een paar. De kapsalons en een friettent. Maar ja. Dat was ook absoluut de functie van een bakkerij-winkel. Dat was ook een ontmoetingsplek. En die is er ook niet meer. En dat was absoluut een ontmoetingsplek. Ja. Ja, dat is wel jammer. (Inwoner Maren-Kessel)

"Ik woon hier en heb best wel veel eenzame momenten gekend. Kijk, je zit wel met twee kinderen die boven op bed liggen. [...] Dus ja, dan kun je ook niet even zeggen, ik heb zin in een bak koffie. Ik stap in de auto en ik rij even daarnaartoe. Ik heb wel momenten gehad waarop ik dacht, ik zou het niet erg vinden als ze nu opbelden om op de koffie te komen." (Inwoner Lithoijen)

Maar echt in de zin van goh ik kom er even ik doe een praatje, een borreltje of een kop koffie, dat is daar niet. Die plek is daar niet. (Inwoner Lithoijen)

Want als de winkels verdwijnen, verdwijnt de leefbaarheid. Een winkel is ook een sociale ontmoetingsplaats hé. Als je dat zo ziet, als een sociale ontmoetingsplaats is, zie je gewoon dat het er moet zijn. Want dat houdt ook de mensen betrokken. (inwoner Lith, spreekt over de andere dorpen)

"Ik denk voor de jeugd, dat weet ik., als je nou van de lagere school af komt en je bent een jaar of.. zoals die kids van ons zijn.. dan is dat wel wat moeilijker. Dat is wel wat minder." (Inwoner Lith)

"Daar ben ik blij mee, dat er dat soort creatieve geesten zijn. Mensen die een popconcert organiseren. Mensen die, uh, elk jaar treden hier de Woodstock-huppeldepup-band op, die doen het hele programma van Woodstock vanuit de 60'er-jaren hier op het podium. [...] de entree is 1 bloem, want het was in de *flower powertijd*. En van die bloemen van de entree, worden weer stukjes gemaakt die naar ouderen en zieken worden gebracht." (Inwoner Lithoijen)

"Er zijn mensen die weet ik...[...] Die wonen er al 50 jaar. Volgens mij zijn die wel eenzaam ja. Dus ja dat is...of ze daar tevreden mee zijn, geen idee." (Inwoner Maren-Kessel)

"Ik vind alleen [...] dat hier niets te doen is. Bijvoorbeeld geen winkels of zo, anders kun je zeggen 'hey, ik ga even daar kijken in de winkel' of even een bak koffie halen, maar dat kun je niet. Want dan moet je naar Lith. En dat is dus, ja, een goeie 2 km. Maar dat, uh, ik ben een of twee keer naar Lith geweest... En als het goed weer is, ga ik een keer naar de sluis, om te kijken, ga ik daar buurten. Als er iets te buurten is." (inwoner Lithoijen)

"Wat ik me voor kan stellen, die spontane ontmoetingsplekken, die zijn er eigenlijk niet. En die zijn ook heel moeilijk om te creëren. Dus ja. Dan is het heel moeilijk om...dat is dus ook wat steden aantrekkelijk maakt. Je kunt op het bankje gaan zitten en je kunt wat zien, er is altijd wat te doen." (Inwoner Maren-Kessel)

'Want het [verzorgingshuis in Oijen] is nu net een jaar of twee, drie dicht. Toen was ik daar ook vrijwilliger, om met mensen te gaan wandelen. Ik zou graag weer aan de slag gaan." (Inwoner Oijen)

3.3 Zorg en ondersteuning

Er bestaan zorgen over de ontwikkelingen in zorg en ondersteuning. De transities worden door inwoners met de nodige sceptis besproken. De decentralisaties zouden ervoor moeten zorgen dat zorg dichterbij de inwoners georganiseerd wordt, maar dit wordt niet zo ervaren door de inwoners. Het sluiten van het verzorgingshuis in Oijen en het vertrek van het ziekenhuis uit Oss is voor de inwoners van de dorpen een groot verlies.

3.3.1 Zorg in het dorp

Met name oudere inwoners spreken hun zorg uit over de reisafstand naar het ziekenhuis. De dorpen in het oosten die verder van Den Bosch liggen, komen sinds de sluiting van het ziekenhuis in Oss moeilijker bij het ziekenhuis.

'Het is ook lastig als je bijvoorbeeld, het eerste ziekenhuis hier in de buurt is in Uden. Dat was vroeger in Oss, maar nu in Uden en dan moet je ook met de bus. Dus mensen zijn dan toch afhankelijk van mensen vanuit het dorp hé, of vanuit familieleden. Ze kunnen niet op eigen gelegenheid.' (Inwoner Lithoijen)

Een inwoner van Maren-Kessel vertelt dat zij zich bezeerd had, en voor hechtingen snel naar het ziekenhuis moest. Op dat moment was er een familielid aanwezig die haar kon brengen, maar dit is niet altijd het geval. Zij stelt dat het een veilig gevoel zou geven als er een bepaald fysiek punt zou zijn in het dorp, waar je terecht kunt als je snel hulp nodig hebt.

"Dat zou misschien, in dat punt, in dat steunpunt zo iemand zitten waar je altijd terecht kunt. Bijvoorbeeld als ik mezelf nou heel erg verbrand heb en zij zijn niet thuis. [...] Zo iets dat zou voor iedereen, voor alle ouderen denk ik een geruststelling zijn. Want ze weten eigenlijk niet wat ze moeten, Uden of naar Den Bosch, dat is voor ons allemaal een heel eind. Moet altijd iemand rijden, ik durf alleen niet, maar ik durf verder ook niet meer. Dus ik moet toch altijd iemand zien te zoeken. Kinderen werken overdag, daar kun je dan ook niet op terugvallen."
(Inwoner Maren-Kessel)

Vanaf 1 februari 2016 worden eenvoudige controles en behandelingen weer uitgevoerd in Oss. Mogelijk is dit voor de inwoners een uitkomst. Inwoners die thuiszorg ontvangen, zijn zeer tevreden met de zorg die zij ontvangen. Hoewel men soms ontevreden is over het korten van de beschikbare uren van de thuiszorg, is de kwaliteit volgens de inwoners hoog.

3.3.2 Burenzorg en de participatiesamenleving

Het lage voorzieningenniveau en de afhankelijkheid van de auto maakt dat burenhulp een vanzelfsprekend en soms noodzakelijk vangnet is. Moet iemand naar het ziekenhuis, dan is er voor de meesten een dorpsgenoot bereid heen en weer te rijden. Als iemand (tijdelijk) minder mobiel is, dan zal een buur vaak voor de boodschappen zorgen. Er zijn echter wel grenzen aan wat je aan burens vraagt: *“ja, dan vind ik een keer helpen, is wat anders dan hulp hè. Zie je mijn verschil in definitie?”*, benadrukt een inwoner van Maren-Kessel. Voor af en toe boodschappen doen of een ritje naar het ziekenhuis kun je op de burens rekenen, maar dat vraag je niet wekelijks. Zorg is nadrukkelijk iets dat je niet vraagt aan de burens.

‘[Mijn buurman] hoeft echt niet mijn billen te wassen, daar vraag ik echt niet om, maar wat ik wel plezierig zou vinden, als ik het zelf niet meer zou kunnen, is even een paar boodschappen doen voor mij.’ (Inwoner Maren-Kessel)

Elkaar zo nu en dan helpen is vanzelfsprekend voor de inwoners van de dorpen. Het idee van een participatiesamenleving zien zij echter niet als een realistische of wenselijke ontwikkeling. Het is volgens de bewoners meer een samenleving van het verleden van dan van de toekomst.

[...] gedachten die eigenlijk honderd jaar oud waren op het gebied van verzorging. Zo kijk ik er tegen aan. En in plaats van de maatschappij steeds moderner te maken, hebben ze de maatschappij steeds ouderwetser gemaakt.’ (Inwoner Lith)

Voor zorg doen inwoners in de eerste plaats beroep op familie en professionele zorg. Familie heeft echter ook maar beperkte capaciteiten.

“Maar ik vind wel, dat dus steeds meer beroep gedaan wordt op kinderen en dan denk ik bij mijn eigen, hoe kan dat nou? Je wilt hebben dat iedereen veel meer gaat werken en dan moet je...Het is toch een van de twee? Je kunt toch niet alle twee tegelijk, dat kan toch niet?” (Inwoner Oijen)

Voor diegenen die geen kinderen of andere familie in de nabijheid hebben, biedt dit extra uitdagingen. Inwoners die zelf mobiel zijn, geven aan dat zij zeker bereid zijn om hun burens wat vaker te helpen. Echter zullen zij dat niet snel aanbieden: als je hulp wil, dan moet je dat wel vragen. Er is hiermee enerzijds sprake van vraagverlegenheid (ik wil de burens niet belasten) en anderzijds van handelingsverlegenheid (ik zie dat er soms behoefte is aan hulp, maar je moet het wel vragen). Een inwoner merkt op dat wederkerigheid en aansluiting bij de gemeenschap belangrijk is, wanneer het gaat om burenhulp:

“Je moet zelf actief zijn als je geholpen wil worden. En als je een ander niet helpt, word je zelf ook niet geholpen.” (Inwoner Lith)

Daarnaast merkt een inwoner op dat het wel erg belangrijk is wie je burens zijn, als je steeds afhankelijker wordt van je burens. Stichting Zonnebloem wordt tot slot door de inwoners genoemd als een belangrijke organisatie wanneer het gaat om vrijwillige hulp. Ook zetten zij zich in voor ouderen die weinig sociale contacten hebben.

3.3.3 Toegang tot zorg en ondersteuning

Deze behoefte blijkt nog steeds te bestaan. De inwoners geven aan dat er weinig overzicht bestaat van het lokale en regionale aanbod van zorg en ondersteuning. Dat er veel veranderd is rondom zorg en ondersteuning is bekend. Maar wat dit betekent voor de mogelijkheden rondom zorg en ondersteuning in het dorp is bij de meeste inwoners niet helder. Sommigen kennen het Sociaal Team van naam, maar er is nog weinig bekendheid over wat dit team voor de dorpen kan betekenen.

“Ja er zou hier een team kunnen komen van thuiszorg of een spreekuur van maatschappelijk werk of zo. Er is hier eigenlijk, we moeten voor alles naar Oss! Alleen het bloed prikken kun je een keer in de week laten doen. Voor de rest ben je helemaal op Oss.” (Inwoner Lith)

In de rapportage Lith Ouderenproof 2005 werd voorgesteld een centraal punt te vestigen in de dorpen voor informatie en advies, met een vrijwilligersbank. Inwoners geven aan dat er een behoefte is aan een toegankelijk en lokaal aanspreekpunt, wanneer het gaat om zorg en ondersteuning. Vragen over zorg aan huis, vrijwillige hulp en mantelzorgzorgondersteuning kunnen nu niet in het dorp worden gesteld, en blijven daardoor soms liggen. Voor sommigen is de huisarts dit aanspreekpunt. Inwoners geven echter aan dat het steeds lastiger is hier terecht te kunnen, met name met eenvoudige vragen, en dat hiervoor nog geen vervanging bestaat.

“Je komt eigenlijk nergens meer binnen. Ja, bellen dan hang je aan een telefoonlijn. Kies dit kies dat en wacht even. Het schiet allemaal niet op. Je ontkomt er niet aan.” (Inwoner Lithoijen)

De mogelijkheden die het Sociaal Team biedt is bij de inwoners nog onbekend, en heeft deze rol derhalve nog niet in de dorpen. Daarnaast vragen enkele ouderen zich af waar de beloofde wijkverpleegkundige te vinden is. Volgens berichtgeving zou dit het bekende gezicht van zorg in de buurt worden, maar dit gezicht wordt door hen nog niet gezien.

“Er wordt ook al jaren in de media gesproken dat de wijkverpleegster terug is, maar ik weet nog steeds niet wie hier de wijkverpleegster is. Ik kijk alles goed na. Soms denk ik, nou, ik ga weer een keer Googlen. Maar wie hier in Oijen de titel wijkverpleegster heeft, ik zou het niet weten.” (Inwoner Oijen).

3.3.4 Lith ouderenproof?

Ouderen zijn voor het dorp belangrijk. Het is een groeiende groep inwoners die vaak een sterke verbondenheid heeft met het dorp. Mensen geven aan zo lang mogelijk in het dorp te blijven wonen, maar betwijfelen of dat wel mogelijk is.

“Ik denk toch dat we allemaal zo lang mogelijk in huis willen blijven wonen. [...] Maar stel dat we ons eigen niet kunnen redden, ja, dan heb je hier ook niets meer in het dorp.” (Inwoner Maren-Kessel)

“Ja, nee ik vind als je echt ouder bent moet je niet in Oijen blijven wonen, daar zit gewoon helemaal niks.” (Inwoner Oijen)

De bereikbaarheid van voorzieningen speelt een grote rol hierin. Men geeft aan dat zij zullen moeten vertrekken als zij minder mobiel worden. Anderzijds horen zij geluiden dat er van hen verwacht wordt dat zij langer thuis blijven wonen. Het sluiten van het verzorgingshuis in Oijen wordt door de respondenten niet begrepen. Er bestaat behoefte aan informatie over de voorwaarden en mogelijkheden van langer zelfstandig thuis wonen in het dorp. Als alles uit het dorp weggaat, hoe kan ik als oudere dan prettig en veilig blijven wonen in het dorp? En hoe kan het huis aangepast worden, zodat je er langer kan blijven wonen, ook als je lichamelijk beperkt wordt?

“Nou, het zou wel eens handig zijn als de woning eens een keer door een ehm, deskundige werd gekeurd op ehm, de mogelijkheden om deze langer te gebruiken. En dat er, dat er dan ook eens een plan kon worden gemaakt van wat moet er gebeuren om het te veranderen.”
(Inwoner Oijen)

Het initiatief om in een woongemeenschap te gaan wonen in het Huismanpark in Lith moet volgens sommige inwoners een uitkomst bieden voor ouderen om langer zelfstandig en samenredzaam met elkaar te wonen in het dorp. In dit initiatief wonen oudere en jongere inwoners bij elkaar in veertien huizen, met de gezamenlijke opgave elkaar te helpen waar nodig. Ook in Lithoijen-Noord zou een dergelijk plan liggen, maar komt voornamelijk moeilijk van de grond:

“Er ligt hier een heel mooi plan waarin jong en oud heel goed kan wonen en functioneren, met kleine bedrijvigheid aan huis. En dat zou fantastisch zijn maar dat wordt keer op keer tegen gehouden door gemeente Oss omdat ze grond hebben wat ze kwijt willen voordat ze hier gaan bouwen. Het plan ligt er, het heeft kans van slagen. En dat wordt niet gezien door de gemeente, of ze willen het niet zien.” (Inwoner Lithoijen)

3.2.5 Vrijwilligers

Het verdwijnen van het verzorgingshuis in Oijen heeft voor sommige inwoners grote impact gehad op hun sociale ontmoetingen. Niet alleen voor de voormalige inwoners, maar ook voor de grote hoeveelheid inwoners die vrijwilligerswerk deden in het verzorgingshuis. Na het sluiten hiervan is er geen andere plaats gekomen waar zij hun capaciteiten kunnen inzetten, waardoor sommigen de zingeving die zij vonden in het vrijwilligerswerk missen.

Overige kenmerkende citaten ten aanzien van 'zorg en ondersteuning'

"Mijn buurman die springt heel vaak in voor mensen hier in de buurt. [...] Vorige week is hij met een vrouw die alleen woont en negentig is al, bijvoorbeeld naar Oss gegaan, want die moest een nieuwe bril. En dat vindt hij ook leuk om te doen of hij gaat naar een andere buurvrouw. Ja als het nodig is dan eh zijn er altijd wel mensen die klaar staan." (Inwoner Lithoijen)

"Er is natuurlijk een verschil tussen langdurige en incidentele zorg. En ik denk dat langdurige zorg...wekelijks. Ik denk dat daarvoor mensen ook de scheidingslijn dan dicht. Een keer helpen is prima maar vijf keer per week. En ik denk dat mensen dan...dan wordt het een ander verhaal." (Inwoner Maren-Kessel)

"Dat je gewoon in een huisje kan zitten en beetje leuk kan leven, en iets leuks te doen hebben. Maar ze willen wel allemaal hier blijven! Niet in een betonnen blok in Oss, nou ik denk niet, ik denk niet dat dat." ID 40 Maar voor mij zou ook de grens toch liggen, als ik niet meer zou kunnen autorijden, als ik niet meer in staat zou zijn het huis een beetje bij te houden, enzovoorts, dan denk ik dat ik deze woning ga verkopen en toch terug ga naar de stad. Ook omdat ik dichterbij voorzieningen zit. (Inwoner Lithoijen)

"De thuiszorg is heel goed, ze zorgen ook overal voor. Als je ergens mee zit, hoef je het maar te zeggen en te bellen en, nee die zijn heel goed. Daar hebben we echt geen klachten van." (Inwoner Lithoijen)

"Kijk, als het je eigen familie zou zijn, dan is er ook wel veel meer dat je zou doen. Maar anders ja, dan zou ik dat wel met mijn eigen verantwoordelijkheden doen. Dus dan moet je keuzes maken en dan ben je die tijd die je moet besteden aan eh.. je hebt maar een keer tijd. Ik zou niet alles opgeven voor mijn buurman een goede gast. En ik zou best willen helpen. En ik zou best een keer ergens naartoe willen rijden omdat hij ja, omdat hij geen auto kan rijden. Of een keer een praatje maken. Maar je gaat ook niet de hele dag bij die man in huis zitten en praatjes maken. Daar zit een beetje het verschil denk ik. (Inwoner Lith)

"Nou, ik denk dat mensen dan de grens leggen en denken ja, ik ga niet iemand wassen. Of wat dan ook. Dat ze dan ook echt hebben dat moet professionele hulp doen. En terecht." (Inwoner Maren-Kessel)

4. Conclusies

In dit onderzoek hebben is beoogd antwoord te geven op de volgende vraag: *Welke wensen, behoeften en capaciteiten hebben inwoners van de dorpen Lith, Lithoijen, Maren-Kessel, Oijen, Teeffelen en 't Wild in de gemeente Oss op het gebied van wonen, welzijn, ontmoeting en aanverwante levensgebieden?*

De dorpen kennen een uniek karakter en worden beschouwd als prettige en mooie woonplaatsen waar je graag zo lang mogelijk blijft wonen. Desondanks staan de inwoners voor uitdagingen op het gebied van het leven in het dorp, ontmoeting en zorg en ondersteuning.

4.1 Leven in het dorp

De dorpen zijn **rustig, mooi en veilig**. Dat zijn unieke kwaliteiten, en de bewoners hechten er veel waarde aan. Het **lage voorzieningenniveau** in de dorpen wordt door de meeste bewoners geaccepteerd als een gegeven. Reizen voor voorzieningen went, en hoort bij wonen in het dorp. In het rapport Lith Ouderenproof 2005 wordt nog de ambitie uitgesproken om winkels in de kleine kernen te behouden. Het lijkt erop dat inwoners deze wens hebben losgelaten, en **winkels in het dorp** beschouwen als een zaak van het verleden. De inwoners van Lith hechten veel waarde aan het **behoud van het voorzieningenniveau**, dat hoger is dan in de andere dorpen. Het voorzieningspeil voor jongeren is een grote zorg voor de dorpen. Beschikbaarheid van woningen en scholen zijn op het moment toereikend, maar zorgen bestaan er over de toekomst ervan.

Het beeld bestaat dat wanneer iemand **mobiliteit** verliest, dat je dan weg moet uit het dorp. De auto is bijna een voorwaarde om te kunnen leven in het dorp. Mensen die **minder mobiel** zijn, vinden zelf manieren om aan boodschappen te komen. Het **openbaar vervoer** is zeer beperkt, en wordt door de meesten als niet-bestaand ervaren. De pas gestarte buurtbusservice kan hier mogelijk verandering in brengen. In het rapport Lith Ouderenproof 2005 wordt al gesproken over de **matige verbindingen** met Oss en 's Hertogenbosch. Dit probleem zou met de komst van de buurtbusservice gedeeltelijk opgelost kunnen zijn. Het gebrek aan openbaar vervoer maakt jongeren afhankelijk van hun ouders. Zij doen veel op de fiets, maar dit wordt niet altijd als veilig ervaren, zeker 's nachts niet.

Het opgaan van de gemeente Lith in de gemeente Oss wordt door de meesten als een positieve ontwikkeling gezien. In het rapport Lith Ouderenproof 2005 wordt gesproken over de slechte staat en onderhoud van de openbare ruimte. De **openbare ruimte** is volgens de inwoners veel schoner en netter sinds de samenvoeging. Wel ervaren de inwoners – met name in Lith – dat er een grotere **afstand** bestaat **tot de gemeente**, zowel fysiek als gevoelsmatig.

4.2 Ontmoeting

Het **verenigingsleven is de ruggengraat** van de dorpsgemeenschap. Activiteiten van verenigingen zijn belangrijk voor het dorpsleven. Vooral in Lithoijen is het verenigingsleven zeer levendig. Met name in Lith staat het **verenigingsleven onder druk** door gebrek aan opvolging door jongere inwoners. Een aantal belangrijke activiteiten zijn gestopt.

In het rapport Lith Ouderenproof 2005 werd de ambitie uitgesproken het behoud van voorzieningen en activiteiten in de dorpen te bevorderen, en om de toegankelijkheid daarvan te versterken. Dit voornemen blijft actueel, blijkt uit de verhalen van de inwoners. **'Nieuwe' inwoners** vinden het niet altijd gemakkelijk aansluiting te vinden in de gemeenschap.

Het sociale leven in de dorpen speelt zich met name af binnen de verenigingen. Onder diegenen die geen aansluiting willen of kunnen vinden bij verenigingen, is er behoefte aan **'ongedwongen' ontmoeting**. Door het dalende voorzieningenniveau is contact bij winkels komen te vervallen, met uitzondering van Lith. Sommige inwoners geven aan behoefte te hebben aan een **ontmoetingsplek** waar je op elk moment binnen kan lopen. Wel zijn er twijfels of hier voldoende inloop zal zijn. De contactgroep van de parochie in Lithoijen wordt genoemd als een nog altijd actieve groep, die zich inzet voor eenzame inwoners. Verder lijkt de rol van de kerk in de dorpen sterk af te nemen, waarmee ook belangrijk sociale functies verloren gaan.

In het rapport Lith Ouderenproof 2005 werd de ambitie uitgesproken het **sociaal isolement** in de dorpen te verminderen, in het speciaal onder ouderen. In hoeverre hier verbetering in is gekomen, is niet op te maken uit de interviews. **Eenzaamheid** blijft echter een aandachtspunt, ook onder jongere leeftijdsgroepen. Het onderwerp eenzaamheid lijkt door de respondenten veelal vermeden te worden. Het is een moeilijk bespreekbaar thema, en een behoefte aan meer (waardevol) contact wordt niet snel als eenzaamheid aangemerkt. Vooral wanneer het gaat om de eigen situatie heerst er over dit thema een taboe.

Tot slot geven voormalige vrijwilligers van het voormalige verzorgingshuis in Oijen geven aan dat met het verdwijnen van de functie verzorgingshuis een gat is ontstaan in hun sociale leven.

4.3 Zorg en ondersteuning

Er bestaan **zorgen over de zorg**. In het rapport Lith Ouderenproof 2005 werd genoemd dat de reisafstand tot het ziekenhuis te groot was. Dit probleem is versterkt door het sluiten van het ziekenhuis in Oss. Ook wat betreft zorg in het dorp bestaan behoeften. Een (fysiek/zichtbaar) **aanspreekpunt** van zorg en ondersteuning in het dorp zou volgens de bewoners zorg en ondersteuning zichtbaar en benaderbaar maken. Ook is er gebrek aan inzicht in zorg en ondersteuning. De **sociale kaart** is niet helder, waardoor men de mogelijkheden in zorg en ondersteuning niet kent. Ook de mogelijkheden tot het levensloopbestendig maken van woningen zijn niet bij iedereen bekend. Men vraagt zich af of de gemeente hier informatie over kan verstrekken. Het **Sociaal Team** is nagenoeg onbekend bij de inwoners. Het lijkt erop dat de functie van het Sociaal Team aansluit bij de behoefte om een zichtbaar en toegankelijk aanspreekpunt in zorg, ondersteuning en ontmoeting.

Burenhulp wordt in de dorpen als vanzelfsprekend gezien en er is bereidheid om zo nu en dan een dorpsgenoot te helpen. Tegelijkertijd geven anderen aan dat zij hun burens niet graag belasten, en niet snel om hulp zullen vragen. Daarbij gaat het nadrukkelijk om **vervoer en kleine klusjes**. Zorg vraag je niet aan de burens, en bied je ook niet aan, benadrukken de inwoners.

De dorpen zijn tien jaar na het rapport "Lith Ouderenproof 2005" nog niet **'ouderenproof'**. Het voorzieningenniveau is alleen maar afgenomen en de voorgestelde participatiesamenleving is volgens de

inwoners meer een zaak van het verleden dan van de toekomst. Als er geen voorzieningen zijn, moeten voorzieningen buiten het dorp wel bereikbaar zijn. Dit geldt zeker ook voor zorg en ondersteuning. De **buurtbus**service kan hier mogelijk op aansluiten. In het rapport Lith Ouderenproof 2005 wordt de oproep gedaan meer levensloopbestendige woningen te bouwen. Gezien de beperkte bevolkingsontwikkeling zou het **levensloopbestendig** maken van bestaande woningen wellicht een logischer oplossing zijn. Deze optie wordt ook vaker genoemd in de interviews. Het initiatief om in een woongemeenschap te gaan wonen in het Huismanpark in Lith moet volgens sommige inwoners een uitkomst bieden voor ouderen om langer zelfstandig en samenredzaam met elkaar te wonen in het dorp. De inwoners geven aan behoefte te hebben aan steun van de gemeente voor dit plan.

5. Vraagpatronen

In dit onderzoek zijn 7 vraagpatronen gevonden. Vraagpatronen zijn overstijgende inzichten die in de interviews te vinden zijn. Het zijn patronen van behoeften, wensen, eisen en capaciteiten omtrent leven in het dorp, ontmoeting en zorg/ondersteuning. De gemeente Oss en het Sociaal team hebben het voornemen deze wensen, behoeften, eisen en capaciteiten zoveel mogelijk *samen met de inwoners* om te zetten in concrete acties. Daarvoor zijn twee bijeenkomsten georganiseerd, waarvan de uitkomsten te vinden zijn in hoofdstuk 7.

Hieronder worden de vraagpatronen weergegeven. Het gaat achtereenvolgens om:

- “Een keertje helpen met een klusje is wat anders dan hulp. Waar vind ik die?”
- “Ik wil zo lang mogelijk in het dorp blijven wonen, maar heb daar wel ondersteuning bij nodig.”
- “Kan iemand mij vertellen welke hulp ik kan krijgen?”
- “We zouden elkaar wat vaker willen ontmoeten, maar waar?”
- “Eenzaamheid is moeilijk te herkennen. Maar dat betekent niet dat het er niet is.”
- “Jongeren willen wel terugkomen naar de dorpen, maar zijn daar wel de voorzieningen voor?”
- “Zonder auto geen leven in het dorp”

Vraagpatroon 1:

Een keertje helpen met een klusje is wat anders dan hulp. Waar vind ik die?

Burenhulp heeft grenzen: je klopt niet zomaar aan bij de burens voor zorg. Bewoners zijn echter wel bereid om elkaar te helpen. Burenhulp wordt erg gewaardeerd, en komt regelmatig voor. Toch vindt men het vaak lastig om hulp te vragen. Andere bewoners willen graag een ander eens helpen, maar zullen het niet snel aanbieden. Zeker voor mensen die geen familie in de buurt hebben en die niet snel hulp vragen, ligt er een opgave. Het blijft lastig elkaar te vinden, en om elkaars verwachtingen te begrijpen.

Vraagpatroon 2:

*Ik wil zo lang mogelijk in het dorp blijven wonen,
maar heb daar wel ondersteuning bij nodig*

De inwoners van de dorpen vinden het wonen in het dorp erg prettig. Het liefst blijf je er zo lang mogelijk wonen. Helaas is het voorzieningenniveau sterk afgenomen. Daarnaast is zowel intramuraal zorg (zorg aan huis) als extramuraal (zorg binnen een instelling) zorg steeds minder mogelijk. Het aanpassen van het huis is dan een mogelijkheid, maar men weet niet altijd wat er nodig is om het huis ‘ouderenvriendelijk’ te maken. De bewoners hebben informatie en soms ondersteuning nodig bij het levensbestendig maken van hun woning.

Vraagpatroon 3:

Kan iemand mij vertellen welke hulp ik kan krijgen?

Er bestaat ongerustheid over de veranderingen in de zorg. Men leest in de media over de veranderingen, en heeft het beeld dat er (bijna) niets meer mogelijk is in zorg en ondersteuning. Er bestaat het idee onder 'jonge' ouderen dat zij weg moeten uit het dorp als zij zorg nodig gaan hebben. Het is bij hen niet duidelijk wat er allemaal nog wél mogelijk is en wat de veranderingen voor de (oudere) bewoner betekenen. Er is grote behoefte aan vindbaarheid en overzichtelijkheid van mogelijkheden in zorg en ondersteuning, met name onder ouderen.

Vraagpatroon 4:

We zouden elkaar wat vaker willen ontmoeten, maar waar?

Via het verenigingsleven vindt veel ontmoeting plaats. Het is de ruggengraat van de dorpsgemeenschap. Echter zijn er ook inwoners die niet kunnen of willen deelnemen aan het verenigingsleven, of 'er niet tussen komen'. Met het verdwijnen van voorzieningen, verdwijnt ook belangrijke, toevallige ontmoeting. Er bestaat daarom behoefte aan meer ongedwongen contact. Dorpshuizen zijn volgens sommigen belangrijk, maar bieden nog niet altijd onderdak aan deze ongedwongen ontmoeting.

Vraagpatroon 5:

Eenzaamheid is moeilijk te herkennen. Maar dat betekent niet dat het er niet is.

Eenzaamheid wordt weinig besproken. Vaak wordt het onderwerp ontweken, en als het over eenzaamheid gaat, gaat het vaak om de eenzaamheid van een ander. Anderen geven aan dat eenzaamheid zeker een probleem is in de dorpen, maar dat het niet duidelijk is wat eraan gedaan kan worden. Ondanks inzet van organisaties als Zonnebloem en de parochie ligt er een opgave om de stilte te doorbreken en eenzaamheid aan te pakken. De bewoners geven aan dat zowel inwoners zelf als organisaties een rol in moeten spelen.

Vraagpatroon 6:

Jongeren willen wel terugkomen naar de dorpen, maar zijn daar wel de voorzieningen voor?

De dorpen vergrijzen. Door het wegtrekken van jongeren wordt deze vergrijzing versterkt. Jonge gezinnen zorgen met kinderen voor nieuwe aanwas, en door vertrek van deze jonge gezinnen is de kans op verjonging van de dorpen klein. De inwoners willen dat de voorwaarden voor het wonen in het dorp als jongere of jong gezin gewaarborgd blijven. Daarbij gaat het met name om betaalbare woningen en scholen.

Vraagpatroon 7:

Zonder auto geen leven in het dorp

De auto is bijna essentieel bij het wonen in de dorpen. Het openbaar vervoer is beperkt, en sluit niet aan op de behoefte van (minder mobiele) inwoners. Als je niet in staat bent om auto te rijden, ben je aangewezen op de hulp van anderen. Omdat er weinig voorzieningen zijn, is het problematisch als voorzieningen buiten het dorp niet bereikbaar zijn. De nieuwe buurtbus kan hier mogelijk in bijdragen, maar bereikbaarheid van winkels, zorg, ondersteuning en sociale contacten blijft de grote opgave voor de dorpen.

6. Resultaten bewonersbijeenkomsten: van vraagpatronen naar actie

De in dit onderzoek gevonden vraagpatronen zijn voorgelegd aan inwoners. Enerzijds ter validering (ook wel *member-checking* genoemd): inwoners konden aangeven of de resultaten voor hen herkenbaar en kloppend zijn, en welke resultaten er door hen eventueel niet herkend worden. Deze resultaten zijn verwerkt in hoofdstuk 5. Anderzijds hebben de bewoners met elkaar gesproken over vervolgacties. Aan de hand van vraagpatronen konden mensen aangeven wat zij willen, welke actie er nodig of mogelijk is en wie welke rol zou moeten hebben in deze actie. Op deze manier werden de inzichten collectief gemaakt en werd een pad naar collectieve actie ingezet.

Op 14 januari vond in Maren-Kessel de eerste bijeenkomst plaats en daarop volgend op 21 januari in Oijen. In Maren-Kessel namen er 70 inwoners uit Maren-Kessel, Lith en 't Wild deel. In Oijen namen er circa 110 inwoners uit Lithoijen, Oijen en Teeffelen deel. Alle huishoudens van de dorpen zijn uitgenodigd voor deze bijeenkomsten. De vraagpatronen zijn in onderstaande uitwerking in twee globale thema's onderverdeeld: zorg en ondersteuning en leven/ontmoeting in het dorp.

6.1 Zorg en ondersteuning

Maren-Kessel en 't Wild
<p><i>Wat willen we bereiken?</i></p> <p>De bewoners geven aan dat het stellen van een vraag rondom zorg of ondersteuning laagdrempelig en gemakkelijk moet zijn. Deze vragen moet je idealiter in je eigen dorp kunnen stellen. Hierbij wordt opgemerkt dat je een dergelijke vraag niet snel zou stellen aan iemand uit het dorp. Het is voor mensen veiliger/laagdrempeliger om de vraag te stellen aan iemand van buiten het dorp, i.v.m. sociale controle. Daarnaast geven de bewoners aan dat zij graag meer 'nieuwe' inwoners in het dorp zouden krijgen.</p>
<p><i>Welke actie is nodig/mogelijk?</i></p> <p>De bewoners noemen de volgende acties:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Het opzetten van één fysiek, laagdrempelig aanspreekpunt voor alle vragen. ▪ Het coördineren van vraag en aanbod van burenhulp in een vrijwilligersbank. ▪ Een sociaal team in iedere kern, dat bijvoorbeeld rouleert: één keer in de week een team in het dorp. ▪ Een actieve aanpak voor het aantrekken van nieuwe inwoners in de dorpen.

Lith

Wat willen we bereiken?

De bewoners geven aan dat zij helder willen hebben waar zij terecht kunnen voor vragen rondom zorg en ondersteuning. Het Sociaal Team heeft antwoorden, maar moet vindbaar zijn. Daarnaast is er een wens om met een aantal mensen bij elkaar te wonen, zelfstandig, maar waar hulp beschikbaar is. Dit zou langer zelfstandig wonen in het dorp beter mogelijk maken, doordat je elkaar waar mogelijk helpt en in de gaten houdt.

Welke actie is nodig/mogelijk?

De bewoners noemen de volgende acties:

- Afstemming en korte lijnen tussen zorgverleners en Sociaal Team.
- Er moet een brief komen van het Sociaal Team om zich bekend te maken onder alle inwoners. Hierin moeten ook contactgegevens opgenomen worden.
- Eventueel een fysieke ruimte voor het Sociaal Team in het dorp, of een multifunctionele ruimte waar zij regelmatig te vinden zijn.
- Inwoners moeten zelf zorgen dat zij problemen en hulpvragen signaleren.

Oijen

Wat willen we bereiken?

Bewoners geven aan dat zij een laagdrempelig steunpunt/centraal informatiepunt in het dorp zelf willen. “Ons Welzijn” zou daarbij betrokken moeten zijn. De bewoners willen graag dat krachten en talenten in het dorp meer ingezet worden. Vaste buddy’s voor regelmatige ondersteuning aan hulpbehoevende inwoners moeten in het dorp actief worden. Een klussteam voor kleine klusjes in huis zou bij kunnen dragen aan hulp in het dorp. Er zijn veel talenten in het dorp, die kunnen ingezet worden, als je weet waar die zijn. Tot slot moeten nieuwe inwoners zich welkom voelen.

Welke actie is nodig/mogelijk?

- Het ‘Hart van Oijen’ meer het hart maken voor informatie. Centraal info punt (via dorpsraad/kernraad als initiator)
- Bekendmaken van het Sociaal Team, en wat zij kunnen betekenen voor het dorp.
- Sterke verbinding creëren tussen Sociaal Team en andere zorg- en hulpverleners.
- Verzamelen van kennis en kunde die in het dorp aanwezig is.
- Vraag- en antwoordbord plaatsen, fysiek in het dorp (bv. Wie wil een keer in de tuin helpen).
- Welkomstcommissie opzetten voor nieuwe bewoners: nieuwkomers welkom heten!
- Een welkomstpakket samenstellen voor nieuwe bewoners, waarin staat wat er allemaal mogelijk is in het dorp.
- De talentenmarkt doorzetten, ook in het dorp.
- Bouwen voor jongeren.
- Regelmatig een koffie-uurtje organiseren in het hart van Oijen.
- Als er vraag is cursussen opzetten, zodat er voor iedereen wat te doen is.
- Als inwoner meer initiatiefnemen om hulpbehoevende dorpsgenoten te helpen.

Lithoijen en Teeffelen

Wat willen we bereiken?

Bewoners geven aan dat mogelijkheden voor financiële ondersteuning (subsidies) bekend moeten zijn voor inwoners ter bevordering van dorpsinitiatieven. Dat kan ervoor zorgen dat er meer initiatieven worden opgezet. Daarnaast willen zij weten waar je terecht kunt met vragen (rondom zorg en ondersteuning) door een contactpunt per dorp. Meer voor elkaar zorgen en georganiseerd samen geclusterd wonen is een wens. Verder moeten de dorpen bereikbaar blijven, ook voor oudere inwoners en bewoonbaar blijven voor jongere inwoners. Nieuwe inwoners moeten weten waar ze allemaal terecht kunnen en moeten zich welkom voelen.

Welke actie is nodig/mogelijk?

- Opzetten deur-tot-deurvervoer met oproepmogelijkheid.
- Nieuwkomers begroeten en welkom heten en zodoende een 'integratieproject' opstellen.
- Dorpsschouw (jaarlijks) door laten gaan.
- Realiseren van generatiewoningen of woongroepen waar jong en oud kunnen wonen.
- Realiseren van betaalbare woningen voor jongeren (Teeffelen)
- Mensen met een signaleringsfunctie, zoals Sociaal Team, wijkverpleegkundige, wijkagent, zichtbaar en bekend maken.
- Aanwezigheid van hulpverleners in het dorpshuis.
- Opzetten van klussenteam dat helpt met klusjes in huis.
- Opzetten van een zorgcoöperatie.

6.2 Leven en ontmoeten in het dorp

Maren-Kessel en 't Wild

Wat willen we bereiken?

Fysieke én digitale bereikbaarheid van voorzieningen en activiteiten moet geborgd zijn. Het moet bekend zijn waar men terecht kan.

Welke actie is nodig/mogelijk?

- Computercursus opzetten voor ouderen.
- Opzetten website voor activiteiten in het dorp.
- Bekendmaken van het Sociaal Team en Vrijwillige Ouderenadviseurs, ook via lokale krant.
- Op zodanige wijze een spreekuur organiseren dat men erheen kan, zonder dat de burens het zien.
- De kerk in de kern houden en het dorps huis behouden.
- De rijdende winkel ook naar Maren-Kessel laten komen.
- Opzetten van een buurtapp voor diensten tussen burens.

Lith

Wat willen we bereiken?

Bewoners willen dat het dorp bereikbaar blijft, ook voor ouderen. Om langer zelfstandig in het dorp te blijven wonen, moet het doordringen hoe het huis levensloopbestendig gemaakt kan worden. Doorstroomwoningen kunnen ook bijdragen aan het langer zelfstandig wonen. Kinderopvang en sportverenigingen zijn belangrijk voor het dorp. Eenzaamheid moet erkend worden als probleem en in het dorp moet inzicht komen over hoe je het herkent en hoe je er iets aan kunt doen. Ook verkeersveiligheid is een punt waar winst te behalen valt.

Welke actie is nodig/mogelijk?

- Een netwerk opbouwen naar voorbeeld van "Samsam" (met het Sociaal Team).
- Het dorpsblad nieuw leven inblazen.
- Gezamenlijk eten met de KBO wordt al georganiseerd en moet blijven. Mogelijk ook samen koken organiseren.
- Meer informatie verspreiden over activiteiten voor ouderen die in het dorp plaatsvinden.
- Voor inwoners: vaker 'gewoon' een praatje houden op straat en iemand uitnodigen.

Oijen

Wat willen we bereiken?

Bewoners willen meer openheid over wat er zal gebeuren met leegstaande gebouwen. Daarnaast is de wens om nieuwkomers welkom te heten middels een welkomstcomité. Eenzaamheid moet bespreekbaar worden en waar mogelijk aangepakt worden. Wonen in Oijen moet betaalbaar blijven voor jongeren. Het dorp moet daarnaast bereikbaar blijven voor ouderen. Daarnaast willen zij meer ontmoeting, meer herkenning van behoeften aan hulp.

Welke actie is nodig/mogelijk?

- Oprichten welkomstcomité/ontvangst voor nieuwe inwoners in het dorp.
- Organiseren dagelijks/wekelijks koffieuurtje.
- Eenzame mensen benaderen en eenzaamheid bespreekbaar maken door bijeenkomst te organiseren.
- Oprichten anoniem meldpunt eenzaamheid en infopunt eenzaamheid.
- Inloopsprekuren in MFA's (ontmoeting) en wijkcontactpersonen organiseren.
- Inventariseren van vrijwilligers (wie wil wat doen?) en daarmee aanbod bij elkaar brengen. Plaatsen van een prikbord in 't Hart met daarop vraag en aanbod.
- Verzamelen van (burger)initiatieven en activiteiten die er al zijn en deze openbaar maken.
- Schriftelijke info verstrekken over zorg/ondersteuning naast digitaal.
- Voor fietsers naar Oss (schoolgaande jeugd) moet veiligheid verbeterd worden met verlichting (m.n. Oijenseweg).
- Meer bekendheid geven aan actievere kernraad (bijvoorbeeld d.m.v. dorpsfeest).
- Mogelijkheid creëren om samen te koken en daarna op te eten bijv. 1x per maand.
- Jongeren in het dorp houden om het dorp leefbaar te houden en onze verenigingen in stand houden.
- Realiseren van wandelvoorzieningen, ook voor scootmobielen.
- Realiseren betaalbare woningen voor ouderen.
- Vaker actiebijeenkomsten organiseren zoals in dit onderzoek.
- Talentenavonden door Sociaal Team blijven organiseren.
- Het scheppen van mogelijkheden om ouders en kinderen in 1 woning te laten wonen.

Lithoijen en Teeffelen

Wat willen we bereiken?

Bewoners willen betaalbare woningen voor jong en oud. Meer contact op straat tussen inwoners zou tot een prettiger samenleving leiden. De kerk en school moeten behouden blijven volgens de bewoners: die zijn te belangrijk voor het dorp om te verdwijnen. Frequenter openbaar vervoer is een wens, met name richting Den Bosch.

Welke actie is nodig/mogelijk? (Wat kunnen we zelf bijdragen?)

- Activiteiten zoals samen koken en samen eten organiseren tegen eenzaamheid
- Activiteiten via dorpennieuws verspreiden
- Uitvoeren van plan Lithoijen-Noord zodat jongeren de ouderen kunnen ‘verzorgen’ en ouderen de opvang van (klein)kinderen kunnen verzorgen.
- Zorgen voor woningen voor alle leeftijden. Voor starters en ouderen is extra aandacht nodig.

Bijlage 1: interview guide

Introduceer het gesprek met de onderstaande informatie en vragen. Houd de aangegeven volgorde aan.

Intro	Wij zijn blij dat u deel wilt nemen aan dit onderzoek en gesprek en hiervoor de tijd wilt nemen. Als het goed is, hebt u een informatiebrief ontvangen. Hebt u nog vragen hierover?
Doel	Het doel van dit interview is om erachter te komen wat de behoeften, eisen, wensen en capaciteiten zijn van de bewoners. Wij gaan dit onderzoeken op het gebied van leven in het dorp, ontmoeting, eenzaamheid en zorgbehoeften. Dit doen wij omdat de het sociaal teams in de dorpen graag willen weten waar zij bij kunnen helpen. Het gesprek zal ongeveer 60 minuten duren. Uw verhaal is belangrijk bij dit onderzoek. Wij zullen vooral naar u luisteren.
Aangeven dat gegevens anoniem en vertrouwelijk worden verwerkt.	Aangeven dat de gegevens anoniem en vertrouwelijk worden verwerkt. Bij het uitwerken van de gegevens wordt uw naam niet opgeslagen of bewaard. Zo kan niemand achterhalen wat u gezegd hebt. De dingen die u ons vertelt zullen alleen voor dit project worden gebruikt en zijn dus niet herleidbaar tot u als persoon.
Als de respondent wil stoppen	Als u tijdens het interview besluit dat u niet meer verder wilt, dan kunt u dat aangeven. Wij stoppen dan met het interview.
Vertellen dat het gesprek wordt opgenomen met een voicerecorder.	We hebben een voicerecorder bij ons zodat dit gesprek kan worden opgenomen. Dit zorgt er ook voor dat wij nu niet veel hoeven op te schrijven. Het zal later namelijk worden uitgeschreven. Vanuit de wet is voorgeschreven dat we u om toestemming moeten vragen als we gebruikmaken van een voicerecorder. Daarom vraag ik u zo meteen, als de recorder loopt, of u toestemming geeft dat dit gesprek wordt opgenomen. Vindt u het goed dat dit gesprek wordt opgenomen op band?

Topics

- Leven in het dorp**
- Hoe bent u hier komen te wonen?
  - Wat zou u over het dorp willen vertellen?
  - Welke plaatsen zijn belangrijk voor u in het dorp?
  - Wat is voor u in het verleden belangrijk geweest in het dorp?
  - Waar zou u eventueel nog meer betrokken bij willen zijn in de omgeving?
  - Als u iets mocht veranderen in de buurt in het algemeen, wat zou dit dan zijn?
  - Welke activiteit trekt u het meeste in het dorp?
  - Wat maakt het dorp bijzonder?
  - Wat mist u in uw dorp?

- Ontmoeting**
- Hoe ziet over het algemeen uw dag eruit?
  - Welke mensen zijn belangrijk voor u?
  - Op welke mensen uit uw omgeving kunt u terug vallen?
  - Wat mist u nog in uw buurt, op het gebied van ontmoeting en samenkomst?
  - Wanneer voelt u een sterke band met uw mededorpsbewoners?
  - Hoe blijft u in contact met uw omgeving?
  - Welke verenigingen in de buurt zijn voor u belangrijk?
  - Wanneer voelt u zich afhankelijk van andere?
  - Zo ja, van wie dan en waarom?

Eenzaamheid

- U heeft verteld dat... (*Inhaken op wat er over ontmoeting is verteld. Eventueel vragen of meneer/mevrouw zich wel eens alleen voelt.*)

Zo ja,

- Op welke momenten voelt u zich wel eens alleen?
- Hoe gaat u om met het gevoel van alleen zijn?
- Wat heeft u nodig, zodat u uzelf wat minder snel alleen voelt?
- Hoe zouden de dorpsbewoners hier bij kunnen helpen?

Zo nee,

- Merkt u wel eens dat er mensen in uw omgeving zich eenzaam voelen?
- Wat zou u kunnen doen, om deze mensen minder eenzaamheid te laten ervaren?
- Welke bijdragen kan het dorp leveren, om de eenzaamheid te verminderen?
- Hoe zouden deze mensen volgens u geholpen kunnen worden?

- Zorgbehoefte**
- (professioneel en informeel)**
- Wat betekent zorg voor u?
  - Welke zorg is voor u belangrijk om dicht bij u te hebben? (*professioneel en informeel bespreken*)
  - Weet u waar u naar toe kunt als u vragen heeft over de zorg?
  - Welke zorg wordt er volgens u aangeboden in uw dorp?

-
- Wie zou u mogen en kunnen helpen op het gebied van zorg?
  - Hoe draagt u dorp bij als iemand zorg behoevend is?
  - Wie helpt uzelf wel eens op het gebied van informele zorg?
  - Welke ondersteuning heeft u nodig om zelf zo veel mogelijk te kunnen blijven doen?
  - Hoe kan het dorp u ondersteunen in uw zelfredzaamheid?
-

Afsluiting

Afsluitende vraag.	Wilt u nog iets toevoegen aan het gesprek? Zijn er nog dingen die niet aan bod zijn gekomen in het gesprek maar die u wel belangrijk vindt in/voor uw omgeving? Wat vond u zelf van het interview?
Uitleggen wat het vervolg zal zijn van dit gesprek.	Dit interview zal letterlijk uitgetypt worden. Deze kernpunten worden vergeleken met de kernpunten die wij halen uit de andere interviews die wij houden. De slotconclusies zullen worden gepresenteerd in een terugkoppelbijeenkomst waarvoor u zult worden uitgenodigd. Daar zult u dan de gelegenheid krijgen om te reageren op onze bevindingen.
Bedanken voor het interview.	Ik wil u graag bedanken voor uw tijd en uw deelname aan het interview. Ik hoop dat u het gevoel hebt dat u uw verhaal hebt kunnen vertellen en dat er naar uw verhaal is geluisterd.
Een telefoonnummer achterlaten voor als er nog vragen zijn.	Als u nog vragen hebt, kunt u mij bellen op...

Gedurende het interview”:

1. Kort samenvatten, geef de geïnterviewde de ruimte om daar een reactie op te geven.
2. Herhalen wat er is gezegd.
3. Conclusie trekken en vragen of je het goed hebt begrepen.

Voorbeelden doorvraagvragen:

1. Hoe ziet dat eruit?
2. Kunt u daar een voorbeeld van geven?
3. Kunt u dat uitleggen?
4. Wat vind/vond u daarvan?
5. Hoe ga je daarmee om?
6. Wat gebeurde er toen?
7. Hoe komt het?

Bijlage 2: uitleg analysemethode^{VI}

Het is van belang dat de interviewer open vragen stelt en aan de hand van de antwoorden van de respondent doorvraagt om hem of haar uit te nodigen meer te vertellen. Er is daarbij gebruik gemaakt van een interview guide (zie bijlage 1). In de interviews probeert de interviewer zo weinig mogelijk te sturen gedurende het gesprek, met als uitzondering de startvraag. Een dergelijke startvraag wordt ook wel SQUIN genoemd, een zogeheten Single Question Inducing Narratives (Wengraf, 2001). Deze startvraag wordt gebruikt om bij respondenten een vertellende modus op te roepen, die in contrast staat met een analytische of redenerende modus. De startvraag in dit onderzoek luidde: “Wat zou u over uzelf willen vertellen?”. De interview guide bevatte naast de centrale startvraag tevens suggesties voor doorvragen geordend naar de hoofdthema’s formele en informele zorg en informele ontmoeting in de buurt. De globale topics dienden als geheugensteun voor de interviewer, maar waren nadrukkelijk niet bedoeld als leidraad voor sturing in het gesprek, aangezien de regie over het inhoudelijke deel van het gesprek bij de respondent dient te liggen. In de voorbereiding van het gesprek gaven de respondenten expliciet toestemming tot het maken van een geluidsopname met behulp van een voicerecorder. De opnames met voicerecorder bevatten de uitgesproken goedkeuring van de respondenten.

In de narratieve analyse worden de onderzoekseenheden gevormd door de narratieven, te weten interviewfragmenten van een hanteerbare, maar voldoende elementaire omvang. Criterium voor de segmentering van de transcripties (het plaatsen van scheidingen tussen fragmenten) was dat de resulterende narratieven inhoudelijk coherente stukken vormden. Elk narratief wordt gecodeerd met het codeerinstrument, waarbij gebruik wordt gemaakt van een codeersysteem in het programma ATLAS.ti. De verzameling van alle narratieven uit de 31 interviews vormt de totale dataset. Er is gezocht naar betekenisvolle narratieve patronen in de dataset van narratieven, en niet in de verzameling integrale interviews. Het analyse-instrument is hieronder verder uitgewerkt.

Het analyse-instrument bevat drie categorieënsystemen, of clusters van categorieën. Het eerste categorieënsysteem betreft inhoudsdomeinen voor kwaliteit van leven, oftewel categorieën van het ‘WAT’: waar gaat de opmerking van de respondent over? Deze inhoudsdomeinen zijn met name gebaseerd op de levensdomeinen van Schalock en Begab (1990), de classificatie van het menselijk functioneren ICF (WHO, 2001). Deze categorieën van onderwerpen worden niet gebruikt als vragenlijst voor de respondent (tijdens de dataverzameling), maar als richtlijn voor het coderen (na de dataverzameling). De categorieën van het WAT staan opgesomd in Tabel 2.1.

Het tweede systeem gaat over de radius of schaal waar de geïnterviewde, van dichtbij tot veraf, over spreekt, ook wel aangeduid als het perspectief van de spreker, en de rollen van spreker of andere actanten in de narratieven. Dit zijn de categorieën van het WIE (zie Tabel 2.2).

Tenslotte bevat het derde systeem categorieën van de kwaliteit of de modus van het WAT, namelijk het HOE (zie Tabel 2.3): is de respondent er positief over of juist negatief, biedt de respondent iets aan anderen aan, of heeft de respondent zelf juist een behoefte, ziet de respondent het als een probleem en zo ja welke oplossing ziet de respondent daarvoor? Met deze indeling geven we aan of de onderwerpen die de respondent noemenswaardig vindt een keuzes, zorgen of discussiepunten weerspiegelen. Daarnaast wordt ook het gebruik van stijlfiguren geanalyseerd. Hoe probeert iemand zijn verhaal te verduidelijken? Dit laatste aspect biedt meerwaarde omdat juist in de wijze waarop iemand zijn taal kiest informatie besloten kan zitten die niet in de woorden zelf tot uitdrukking komt. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het gebruik van clichématige uitdrukkingen om commentaar te geven op pijnlijke zaken of taboes (bijvoorbeeld: “ja zo is dat nu eenmaal”, “je hebt het er maar mee te doen”, “maar ja dood gaan we allemaal”).

Categorieën van het WAT

De categorieën geven aan binnen welk domein van de kwaliteit van leven het onderwerp van het narratief valt. In feite geeft deze categorie weer waarover de respondent spreekt.

Tabel 2: Categorieën van het WAT

WAT	Categorielabel	Omschrijving
1	Fysieke omgeving	Fysieke omgeving betreft alle fysieke aspecten in de omgeving van een geïnterviewde, bijvoorbeeld voorzieningen of obstakels IN een woning, huisvesting of gebouw (fysieke toegankelijkheid, grote van een woning, aanwezigheid badkamer, drempels, etc.), staat van de woning, obstakels in een straat of bijvoorbeeld het groen of riolering in een wijk.
2	Toegankelijkheid	Toegankelijkheid van voorzieningen gaat over de vraag in hoeverre iedereen recht heeft op of van een product of vorm van dienstverlening gebruik kan maken. Bv. over de wijze waarop klanten worden ontvangen door baliepersoneel, of ze worden bijgestaan bij het invullen van formulieren aan de hand van een duidelijke handleiding, enzovoort. Het gaat hier om figuurlijke bereikbaarheid.
3	Bereikbaarheid	Bereikbaarheid betreft de geografische ligging of afstand tot gebouwen, voorzieningen of activiteiten, evenals de vervoersmogelijkheden om hier te komen. Het gaat hier om letterlijke (fysieke) bereikbaarheid.
4	Sociale relaties	Sociale relaties betreft de sociale samenhang, controle, contacten, of mensen iets voor elkaar over hebben en vertrouwen tussen mensen binnen één huis (familie en vrienden), in een straat (buren) of een wijk (alle mensen met wie men een sociale relatie kan hebben). Tevens valt hieronder het ‘gevoel’ van mensen ‘er bij te horen’ of de aan- of afwezigheid van een sociaal netwerk. Alles wat tussen mensen gebeurt en als betekenisvol wordt gezien kan hier onder vallen.

5	Welbevinden: somaïsch	Onder somaïsch welbevinden wordt verstaan de uitingen ten aanzien van de fysieke gezondheid en de lichamelijke situatie van de geïnterviewden.
6	Welbevinden: psychisch	Onder psychisch welbevinden wordt verstaan de uitingen ten aanzien van de psychische en emotionele (stemmings-)gesteldheid van de geïnterviewden.
7	Zelfredzaamheid	Zelfredzaamheid betreft de mate van (on-)afhankelijkheid van zorg, service, ondersteuning, begeleiding, of voorzieningen ten behoeve van beperkingen in het persoonlijke welbevinden. Bijvoorbeeld ondersteuning door mantelzorg, professionele zorg, een boodschappenservice, buurttaxi, strijkwasservice of een aanpassing van een woning of een rolstoel.
8	Financieel en materieel	Concrete of gevoelsmatige uitingen over de financiële en materiële situatie van de geïnterviewde of zijn/haar omgeving. Hieronder kunnen vallen inkomen, uitkeringen, subsidies, persoonsgebonden budget en materiële bezittingen.
9	Zingeving	Zingeving betekent het zoeken naar of toewijzen van zin, bedoeling of doel van of aan het leven, grote gebeurtenissen of activiteiten in het leven. Hieronder vallen ook uitspraken over levenshouding. Bijvoorbeeld praktiseren van een religie, lidmaatschap van een vrijwilligersorganisatie, coping van life events, levensmotto's.
10	Gemeenschapsactiviteiten	Gemeenschapsactiviteiten zijn alle (georganiseerde) activiteiten welke in een gemeenschap worden georganiseerd en waar mensen elkaar kunnen ontmoeten (Bingo, Kaarten, Fanfare, Volkstuin, activiteiten in een buurthuis, wandeltochten, etc.).
11	Culturele voorzieningen	Culturele activiteiten of deelname aan cultuur. (zoals bibliotheek, filmhuis, museum, galerie, et cetera)
12	Commerciële voorzieningen	Commerciële voorzieningen zijn dagelijkse voorzieningen in het maatschappelijk verkeer die commerciële diensten of producten aanbieden zoals winkels en banken.
13	Zorg- en dienstverlening	Zorg- en dienstverlening gaan over diensten of producten die ingrijpen in aspecten van gezondheid en ziekte. Hieronder wordt verstaan lichamelijke zowel als geestelijke gezondheidszorg alsook aanverwante paramedische of alternatieve diensten (zoals bijv. homeopathie)
14	Veiligheid	Veiligheid betekent zowel algemene gevoelens van veiligheid en/of angst als ook specifieke aspecten van veiligheid zoals verkeersveiligheid, criminaliteit, (in)stabile, (on)voorspelbare omgeving of (on)veilig fysieke inrichting van de woonomgeving.
15	Persoonlijke Ontwikkeling	Onderwijs, cursussen, vrijwilligerswerk, beroeps- en vrijetijdsactiviteiten, omgaan met technologie welke de geïnterviewde onderneemt of doet in het kader van de persoonlijke ontwikkeling.

16	Autonomie	Autonomie heeft betrekking op de ervaren mogelijkheden van mensen om eigen beslissingen in vrijheid te kunnen nemen (keuzevrijheid, zelfbeschikking).
17	Biografische informatie	De respondent gaat in op biografische en persoonlijke informatie zoals leeftijd, aantal kinderen, achtergrondinformatie over het verleden, hoe lang in X woonachtig.
18	Overig	Alles wat door de geïnterviewde gezegd wordt, wat niet geplaatst kan worden in de hierboven genoemde categorieën

Categorieën van het WIE

Hierbij wordt onderscheiden vanuit welk perspectief het WAT moet worden geïnterpreteerd. De eerste drie rijen gaan over het ruimtelijk perspectief. 'Woning', 'straat' en 'wijk' en kunnen gezien worden als schaalniveaus, de nabijheid van waar de respondenten het over hebben. De laatste drie rijen gaan over de verteller en het vertelniveau. Door de inbedding van taaluitingen in narratieve teksten ontstaan verschillende vertelniveaus. De verteller haalt immers anderen aan, die op hun beurt weer een ander kunnen citeren. Daarnaast is de identiteit van degene die spreekt van belang. Er zijn vertellers die niet alleen als verteller optreden, maar tevens zelf deel uitmaken van het verhaal; dat is zeker bij narratieve interviews het geval. Dit onderscheid wordt aangegeven met de categorieën 'eigen', 'naasten' en 'derden'.

De auteur van de tekst is altijd de respondent zelf, deze vertelt immers. De respondent kan echter fungeren als verteller van zijn eigen of andermans verhaal. Ten aanzien van de categorieën 1, 2 en 3: het gaat hier om het perspectief, vanuit welke positie spreekt de verteller. Ten aanzien van de categorieën 4, 5 en 6: het gaat hier om de relationele aspecten, presenteert de verteller zichzelf als de centrale figuur (primaire verteller), of een naaste of een derde (secundaire verteller). Ten aanzien van de categorieën 7 t/m 12: deze labels geven de rolinvulling van de verteller weer, welke kenmerken worden het centrale personage toegedicht.

Tabel 3: Categorieën van het WIE

WIE	Categorielabel	Omschrijving
1	Woning	Eigen woning, wooneenheid
2	Straat	Straat, omvat verscheidene wooneenheden ook op te vatten als gang of galerij in een flat/complex
3	Wijk	Wijk, omvat verscheidene straten ook op te vatten als buurt of complex
4	Eigen	De geïnterviewde spreekt over/namens zichzelf
5	Naasten	De geïnterviewde spreekt over/namens directe familie en bureu, goede vrienden
6	Derden	De geïnterviewde spreekt over/namens een abstracte ander, zoals 'jongeren', 'ouderen' of 'allochtonen', niet-bewoners, of een concrete ander zoals een professional, een buurtbewoner, vrijwilliger

7	Machthebber	De persoon van waaruit gesproken wordt heeft invloed over (zaken in) de eigen situatie
8	Onderdaan	De persoon van waaruit gesproken wordt heeft geen of weinig invloed over (zaken in) de eigen situatie
9	Helper	De persoon van waaruit gesproken wordt helpt of ondersteunt een ander
10	Tegenstander	De persoon van waaruit gesproken wordt werkt een ander tegen
11	Actief	De persoon van waaruit gesproken wordt neemt initiatief, komt in beweging of handelt
12	Passief	De persoon van waaruit gesproken wordt laat het initiatief bij anderen, staat stil of staat buiten de handeling

Categorieën van het HOE

Voor de analyse van het HOE is van belang op welke wijze iemand een uitspraak doet. Het gaat hierbij om wat ook wel genoemd wordt de focalisatie van het narratief, of: hoe wordt de inhoud in beeld gebracht door de verteller? Dit kan zowel gaan over de mening van de respondent over het WAT, maar ook over de wijze waarop de taal vorm gegeven wordt in termen van stijlfiguren en idioom. Bij de eerste twee categorieën gaat het om positieve dan wel negatieve geladenheid of emoties, opgevat als positieve dan wel negatieve kwalificaties van het 'wat'. Bij de categorieën vraag vs aanbod, probleem vs oplossing, betrokken vs neutraal en conflict vs harmonie is bepalend hoe iemand het 'wat' ziet. Dit zijn zogeheten dichotome paren, maar dit sluit evenwel niet uit dat beide termen van een paar tegelijk van toepassing zijn op een narratief. De laatste vijf categorieën gaan in op de diverse stijlfiguren die mensen hanteren om hun verhaal kracht bij te zetten, en geven inzicht in het gebruik van de taal (dit is voornamelijk van belang omdat hier letterlijk iets anders wordt gezegd dan eigenlijk wordt bedoeld, zoals bij spot, bijv. "nou dat is lekker!").

Tabel 3: Categoriën van het HOE

HOE	Categorielabel	Omschrijving
1	Positief	de geïnterviewde geeft een positieve kwalificatie over het 'wat', of is tevreden over de kwaliteit van het 'wat', vindt het 'wat' waardevol, is trots op het 'wat', heeft sympathie voor het 'wat'
2	Negatief	de geïnterviewde geeft een negatieve kwalificatie over het 'wat', of is niet tevreden over de kwaliteit van het 'wat', hecht geen waarde aan het 'wat', schaamt zich voor het 'wat', heeft een afkeer voor het 'wat'
3	Aanbod	de geïnterviewde biedt zelf het 'wat' aan, heeft iets bij te dragen
4	Vraag	de geïnterviewde heeft behoefte aan het 'wat' vraagt ernaar of ervaart het 'wat' als een gemis
5	Probleem	de geïnterviewde beschouwt het 'wat' als een probleem, of problematiseert een situatie

6	Oplissing	de geïnterviewde ziet het 'wat' als een oplossing, of oppert een oplossingsrichting
7	Betrokken	de geïnterviewde geeft blijk van persoonlijke of emotionele binding met het 'wat' (zowel positief als negatief)
8	Neutraal	de geïnterviewde geeft geen blijk van betrokkenheid danwel emotionele binding met het 'wat', spreekt op zakelijke wijze over het 'wat'
9	Conflict	de geïnterviewde spreekt over sterk tegengestelde standpunten of frictie tussen betrokken personen of gebeurtenissen
10	Harmonie	de geïnterviewde spreekt over met elkaar overeenstemmende standpunten of kwalificaties van personen of gebeurtenissen of is het met anderen eens
11	Beeldspraak	De geïnterviewde probeert zijn verhaal te verduidelijken door een vergelijking te maken met iets anders
12	Overdrijving	Om het verhaal kracht bij te zetten maakt de geïnterviewde gebruik van overdrijving
13	Cliché	De geïnterviewde gebruikt afgezaagde uitdrukkingen
14	Cynisme	De geïnterviewde gebruikt een verbitterde vorm van spot om wat duidelijk te maken
15	Ironie	De geïnterviewde gebruikt een milde vorm van spot, niet kwetsend bedoeld

Voorbereiding van de analyse

De transcriptie staat toe dat de letterlijke uitspraken van respondenten te allen tijde in de analyse zichtbaar blijven. In de initiële fase is dan ook geen datareductie uitgevoerd. Ook zijn codes voor respondenten en regelnummers toegevoegd zodat de gesprekscontext van individuele narratieven steeds terug te halen is. Uitgangspunt is dat pas achteraf blijkt welke betekenis bepaalde opmerkingen van de respondent hebben, waar deze op het eerste gezicht wellicht niet relevant leken. Tenslotte stelt deze wijze van registratie de onderzoekers in staat de kwaliteit van de gehouden interviews te beoordelen.

De narratieven zijn door de onderzoeksgroep gecodeerd in het codeerformat van het vraaganalyse-instrument (zie Tabellen 2, 3 en 4 voor de codeercategorieën). In de analyse werden drie fasen onderscheiden (Wester en Peters, 2004): a) exploreren van de onderzoeksvragen; b) specificeren en reduceren van de gegevens: identificeren van thema's; c) integreren: verbanden tussen de thema's uitwerken in patronen. Deze fasering resulteert in een iteratief interpretatieproces: telkens staat dezelfde inhoud centraal maar op verschillende niveaus van abstractie. De analyseprocedure vormt daarmee de eigenlijke patroonherkenningactiviteit: door telkens sets van narratieven in overweging te nemen en te interpreteren zal de onderzoeker steeds meer grip krijgen op de meest betekenisvolle aspecten van de totale gegevensset. Deze aspecten leiden tot de geformuleerde vraagpatronen. Hierbij helpen vragen als: Welke zorgen, keuzes, onderwerpen, discussiepunten worden in deze narratieven genoemd? Wat valt er op? Zijn er thema's te zien? Ontstaan er nieuwe vragen? Wat zijn de belangrijkste thema's? En zijn er verbanden tussen de thema's? Deze interpretatiefase start met het zogeheten vragen stellen aan de data, waarbij de onderzoeksvragen als startpunt fungeren en beantwoord worden, waarna overstijgend wordt gezocht naar een adequate conceptualisering van de vraagpatronen.

Bijlage 3: Samenvatting rapport ‘Lith Ouderenproof’ (2005, auteur onbekend)

Onderstaande tekst is letterlijk overgenomen uit het rapport “Lith Ouderenproof” uit 2005.

In de gemeente Lith is er sprake van vergrijzing. In 2030 zal de gemeente Lith naar verwachting 7.813 inwoners tellen: van dit aantal zijn in het jaar 2030 1.382 inwoners tussen de 60-75 jaar en 601 inwoners zijn 75 jaar en ouder. In 2015 zijn dat er respectievelijk 1.127 en 340.

De KBO ouderenorganisaties in de kernen van Lith hebben in 2004 het initiatief genomen voor een ouderenproofproject in hun gemeente. Een en ander heeft geresulteerd in de ondertekening van een zgn. convenant Lith ouderenproof. Met de ondertekening van het convenant ouderenproof hebben instellingen (De KBO organisaties van Maren-Kessel, Lithoijen/Teeffelen en Lith en de Ouderen- en gehandicaptenvereniging Oijen, de RIGOM, de Stuurgroep Subregiovisie Maasland, de Provincie Noord-Brabant en de gemeente Lith) aangegeven dat zij de uitkomsten van dit rapport zoveel mogelijk laten meewegen in hun verdere beleid.

Doel van het ouderenproofproject is dat ouderen vanuit hun eigen beleving aangeven hoe zij oud willen worden in hun gemeente. In vier werkgroepen hebben ouderen nagedacht over wonen, gezondheid, welzijn en eigen participatie. Aan de hand van een uitgezette werkwijze hebben zij een inventarisatie gemaakt van de onderwerpen die zij wilden behandelen. Ze hebben daarvoor o.a. rapporten geraadpleegd en zijn gesprekken aangegaan met instellingen en ouderen. Alle werkgroepen hebben gewerkt aan de hand van een drietal vragen: wat hebben we (inventarisatie), wat missen we (knelpunten) wat willen we (aanbevelingen) en waarom. In een Manifest is kernachtig verwoord waar het ouderen uit de gemeente Lith om te doen is. [...] De RIGOM heeft het project begeleid en heeft het eindrapport opgesteld. Bij ouderenproof gaat het om de ervaringen van ouderen die ze zoveel mogelijk getoetst hebben aan de praktijk. Ouderenproof is de start van een blijvende dialoog tussen instellingen en ouderen met als doel de in het rapport neergelegde visie terug te zien in het beleid van de instellingen. In deze samenvatting wordt volstaan met een korte weergave van de aandachtspunten van de werkgroepen. De verdere achtergronden van de aanbevelingen die uit dit ouderenproofproject voortkomen kunt u teruglezen in Hoofdstuk 6. Daar staan de onderwerpen beschreven die in elke werkgroep aan bod kwamen. Ook onderwerpen die specifiek door de werkgroepen zijn genoemd, kunt u daar terugvinden.

De werkgroep wonen en woonomgeving heeft zich met name verdiept in het toekomstige Wozoco aan de hand van het rapport van PON over deze materie. Ook de bestaande bouw (m.n. de Hoeksteen) is door de werkgroep doorgelicht, alsmede nieuwbouw en woonomgeving (veiligheid en toegankelijkheid van wegen, trottoirs en verlichting). De werkgroep volwaardig kunnen meedoen en zelfbeslissend ouder worden heeft zich bezig gehouden met onderwerpen die bijdragen aan participatie van ouderen. De kernvraag hierbij is de manier waarop ouderen zich zolang mogelijk kunnen redden. Voor het behoud van de zelfstandigheid van oudere is van belang:

- een centraal punt voor informatie en advies (ouderenloket) met aangehaakt een vrijwilligersbank voor mantelzorgers en vrijwilligers.
- het verminderen van sociaal isolement door mogelijkheden te creëren voor sociale contacten.
- Het stimuleren van voorzieningen en activiteiten en de toegankelijkheid hiervan bevorderen.

De werkgroep welzijn en dienstverlening stelt vast dat welzijn en dienstverlening onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Van essentieel belang is dat in de gemeenschap van Lith aan de behoeften die bij het ouder worden ontstaan, moet kunnen worden voldaan. Om dit mogelijk te maken is een dekkend aanbod van belang van zorg en van financiële-, sociale-, en culturele dienstverlening. De werkgroep noemt in dit kader de opzet van buurtsupers/servicepunten met een multifunctioneel karakter, het behoud van winkels in de kleine kernen danwel nieuwe mogelijkheden hiervoor bezien, aandacht voor het creëren van méér ontmoetingsruimten voor ouderen en het streven naar een beter gekwalificeerd aanbod van de bibliotheek voor ouderen.

De werkgroep gezondheid en zorg gaat in op de eerste en tweedelijns gezondheidsvoorzieningen in de gemeente Lith. De werkgroep introduceert het begrip "Gemman", een gemeentelijke mantelzorger. Deze mensen kunnen buiten kantooruren bij toerbuurt opgeroepen worden voor vervoer van ouderen naar ziekenhuis, huisarts of voor het halen van medicijnen. De gemman kan aangehaakt worden bij het centrale ouderenloket. Ten aanzien van het wozoco beschrijft de werkgroep hoe het nieuw te bouwen wozoco vorm moet krijgen, vanuit de optiek van gezondheid en zorg. De Wet op de maatschappelijke ondersteuning (WMO) zal in 2006 worden ingevoerd. De gemeente Lith krijgt de organisatie toebedeeld over de lichtere vormen van hulp en ondersteuning aan de inwoners. De werkgroep roept de gemeente Lith op om ruimhartig en consciëntieus te handelen vanuit de door de wet geboden mogelijkheden. Rond de WMO is in 2004 een 10 voorwaardenplan opgesteld door diverse maatschappelijke organisaties. De WMO moet in de gemeente Lith worden ingevoerd met inachtneming van deze 10 voorwaarden!

Nu het ouderenproofproject is afgerond, is het van belang om aan te geven hoe het nu verder moet. Het doel van het project is de bevordering van de participatie en de zelfstandigheid van ouderen. Dit kan het beste gestalte krijgen in de vorm van een op te richten werkgroep

Verankering

Verankering van de resultaten van het project waaronder conclusies, knelpunten, adviezen en aanbevelingen is zeer belangrijk. Gezien het grote belang dat met en door verankering wordt nagestreefd, is een zorgvuldige voorbereiding noodzakelijk van de taken, de bevoegdheden, rechten en plichten, de kwaliteitseisen van de personele samenstelling en de rechtspositie van de "werkgroep verankering". Om de afstemming met de initiatiefnemers van het project Ouderenproof te bevorderen, zullen in de werkgroep naar verwachting ook leden moeten plaatsnemen uit de KBO's en de gehandicaptenorganisaties. Een en ander vergt een gedegen voorbereiding waardoor een goede regeling voor de verankering van het project "Lith ouderenproof" bereikt wordt.

Referenties

- Biene, M. Van, Basten, F., Erp, M. Van, Hoop, P. Van, Meesters, J., Satink, T., Joosten, H. Hulst, H. Van der, Lenkhoff, M & Lips, K. (2008). *De standaardvraag voorbij: narratief onderzoek naar vraagpatronen*. Nijmegen: HAN.
- Jansen, E. & Peeters, W. (2011). *Beter een goede buur. Vraagpatronen van oudere bewoners van Beuningen*. Nijmegen/Beuningen: HAN/Gemeente Beuningen. Kam, G.R.W. de, Damoiseaux, D.J.M., Dorland, L., Pijpers, R.A.H.
- Janssen, J., Kwakernaak, M., Visser, G., Biene, M. van, Jansen, E. (2013). *Samen op weg naar...de Regelarme Wijk*. HAN/Anculare: Nijmegen/Alphen aan den Rijn
- Kam, G.R.W. de, Damoiseaux, D.J.M., Dorland, L., Pijpers, R.A.H., Biene, M. van, Jansen, E. & Slaets, J.P.J. (2012). *Kwetsbaar en zelfstandig. Een onderzoek naar de effecten van woonservicegebieden voor ouderen*. Nijmegen: Radboud Universiteit
- Lith Ouderenproof* (auteur en uitgever onbekend). (2005).
- Meesters, J., Basten, F. & Biene, M. Van. (2010). Vraaggericht werken door narratief onderzoek. *Journal of Social Intervention: Theory and Practice*, 19 (3). 21-37.
- Schalock, R., & Begab, M. (1990). *Quality of life: perspective and issues*. Washington DC: American Association on Mental Retardation.
- Wengraf, T. (2001). *Qualitative research interviewing: biographic narrative and semi-structured method*. London: Sage Publications.
- World Health Organisation (WHO) (2002). *ICF, Nederlandse vertaling van de "International Classification of Functioning Disability and Health"*. Houten/Diegem: Bohn Stafleu Van Loghum.

DORPEN
AAN DE RIVIER